

Euroopa kodanike paneelarutelu õpirände teemal

Lõpparuanne

#LearningMobilityEU

Käsikiri valmis novembris 2023.

Käesolev dokument ei kajasta Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023

© Euroopa Liit, 2023

Euroopa Komisjoni dokumentide taaskasutamise põhimõtteid rakendatakse vastavalt komisjoni 12. detsembri 2011. aasta otsusele 2011/833/EL komisjoni dokumentide taaskasutamise kohta (ELT L 330, 14.12.2011, lk 39). Kui ei ole märgitud teisiti, on käesoleva dokumendi taaskasutamine lubatud Creative Commons Attribution 4.0 Internationali (CC BY 4.0) litsentsi alusel (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). See tähendab, et taaskasutamine on lubatud, kui on viidatud allikale ja märgitud kõik muudatused.

Kõik fotod: © Euroopa Liit

Print ISBN 978-92-68-09213-2

doi:10.2775/085386

NA-09-23-534-ET-C

PDF ISBN 978-92-68-09189-0

doi:10.2775/732570

NA-09-23-534-ET-N

SISUKORD

1. Sissejuhatus	2
2. Õpirändeteemalise Euroopa kodanike paneelarutelu põhijooned	5
2.1. Paneelarutelul osalejate juhuslik valimine ja demograafiline jaotus.....	6
2.2. Juhtkomitee.....	9
2.3. Teadmiskomitee.....	10
2.4. Teadmiskomitee ja teabekeskus.....	11
2.5. Kõnelejad.....	11
2.6. Põhimoderaatorid.....	13
2.7. Moderaatorid.....	14
2.8. Vaatlejad.....	15
3. Metoodikaraamistik ja üksikud kohtumised	18
3.1. Metoodikaraamistik.....	19
3.2. Esimene kohtumine: protsess ja väljundid.....	20
3.3. Teine kohtumine: protsess ja väljundid.....	24
3.4. Kolmas kohtumine: protsess ja väljundid.....	26
4. Järgmised sammud	33
Lisa. Täielikud soovitused	36

1. Sissejuhatus

#LearningMobilityEU

European Citizens Panel
**learning
mobility**
Have Your Say
Agenda

Euroopa Komisjon korraldas 2023. aastal kolm Euroopa kodanike paneelarutelu, millest ühel käsitleti õpirände teemat. Iga paneelarutelu tõi kokku kuni 150 juhuslikult valitud kodanikku kõigist 27-st ELi liikmesriigist, et pidada komisjoni oluliste ettepanekute eel arutelusid ja esitada soovitusi. Nende paneelarutudega täideti kohustus, millele komisjon oli osutanud oma 17. juuni 2022. aasta teatises „Euroopa tuleviku konverents. Visioonist reaalsuseks“⁽¹⁾ ja president von der Leyen oma 2022. aasta kõnes olukorrast Euroopa Liidus. Õpirändeteemaline Euroopa kodanike paneelarutelu oma kolme kohtumisega, mis toimusid 3.–5. märtsini, 24.–26. märtsini ja 28.–30. aprillini, oli korraldatud paneelaruteludest kolmas. Paneelarutelu korraldati ettevalmistuste raames, mida tehti seoses ettepanekuga võtta vastu nõukogu soovitus õpirände kohta, et tuua komisjonini kodanike seisukohad ja saada neilt soovitusi.

Õpirände all mõistetakse seda, kui keegi viib teatava aja välismaal, et õppida ülikoolis, koolis või isegi ettevõttes või osaledes noortevahetuses. Õpirändest on saanud tänapäeval oluline hariduse osa ning tähtis vahend, mille abil edendada elukestvat õpet, isiklikku arengut ja kultuuridevahelist mõistmist. Paraku esineb endiselt märkimisväärseid probleeme, mis ei lase muuta õpirännet kõigile õppijatele Euroopa Liidus kättesaadavaks, kaasavaks ja tõhusaks.

Neid probleeme tunnistades on EL asunud aktiivselt edendama õpirännet ja toetama liikmesriikide püüdlusi suurendada õpirändes osalemist. Näiteks on komisjoni strateegias, mis käsitleb Euroopa haridusruumi loomist aastaks 2025, püstitatud kõrgelehelised eesmärgid, et õpirändevõimalused kõigi jaoks reaalsuseks muuta ning tagada välismaal saavutatud õpitulemuste automaatne vastastikune tunnustamine. Nende eesmärkide saavutamiseks tuleb tegeleda keeruliste poliitiliste probleemidega, mis on seotud rahastamise, keeleoskuse, tunnustamise ning sotsiaalse ja kultuurilise integratsiooniga. EL mängib väga tähtsat rolli, hõlbustades nende probleemide kõrvaldamiseks ja toimivate lahenduste väljatöötamiseks koostööd ja koordineerimist liikmesriikide ja muude sidusrühmade seas.

⁽¹⁾ Euroopa Komisjon (2022), komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa tuleviku konverents. Visioonist reaalsuseks“, COM(2022) 404 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0404>).

2023. aastal otsustas komisjon esitada uue poliitikaettepaneku, et edendada Euroopa haridusruumis kõigi võimalust õpirändes osalemiseks. Sellega seoses korraldas komisjon Euroopa kodanike paneelarutelu, kus osalejatel paluti vastata küsimusele, **kuidas muuta õpiränne igapäevaseks reaalsuseks**. Kodanikel paluti välja tuua peamised õpirände takistused ja leida lahendused, millega õpiränne igapäevaseks reaalsuseks muuta.

Tuginedes teabematerjalidele, ekspertidelt saadud teabele ning töörühmades ja täiskogus peetud aruteludele, tegid paneelarutelul osalejad kindlaks komisjoni uue poliitikaettepaneku jaoks tähtsad küsimused ja seadsid need tähtsuse järjekorda. Käesolevas aruandes, sealhulgas selle lisas, võetakse kokku paneelarutelul kogutud teave ja paneelarutelu väljundid. Aruandes esitatakse kokkuvõtvalt paneelarutelu põhijooned ning kirjeldatakse selle meetodikaraamistikku, arutelude hõlbustamist, kolme kohtumise väljundeid ja järgmisi samme. Lõpetuseks võetakse kokku kogemused ja tehakse järeldused kogu protsessi kohta.

2. Õpirändeteemalise Euroopa kodanike paneelarutelu põhijooned

2.1. PANEELARUTELUL OSALEJATE JUHUSLIK VALIMINE JA DEMOGRAAFILINE JAOTUS

Paneelarutelul osalejad valiti juhuslikult, sest see on õiglane, järjepidev ja usaldusväärne viis isikute valimiseks sellistesse osalusprotsessidesse. Juhuslik

valik – kui see on tehtud nõuetekohaselt – võib suurendada mitmekesisust ja esindavust. Värbamisega tegeles Kantar Public 27 riikliku värbamisagentuuri toel. Enamikus riikides värvati osalejad telefoni teel, tehes kõnesid juhuslikult välja valitud numbritele. Mõnes riigis kasutati siiski ka silmast silma meetodeid või tehti juhuslik valik tõenäosuslikust veebipaneelist (vaid Luksemburgis). Nõustumise määr oli liikmesriigiti erinev, kuid keskmiselt oli see 5,15%.

Tabel 1. Paneelarutelul osalenute demograafiline jaotus

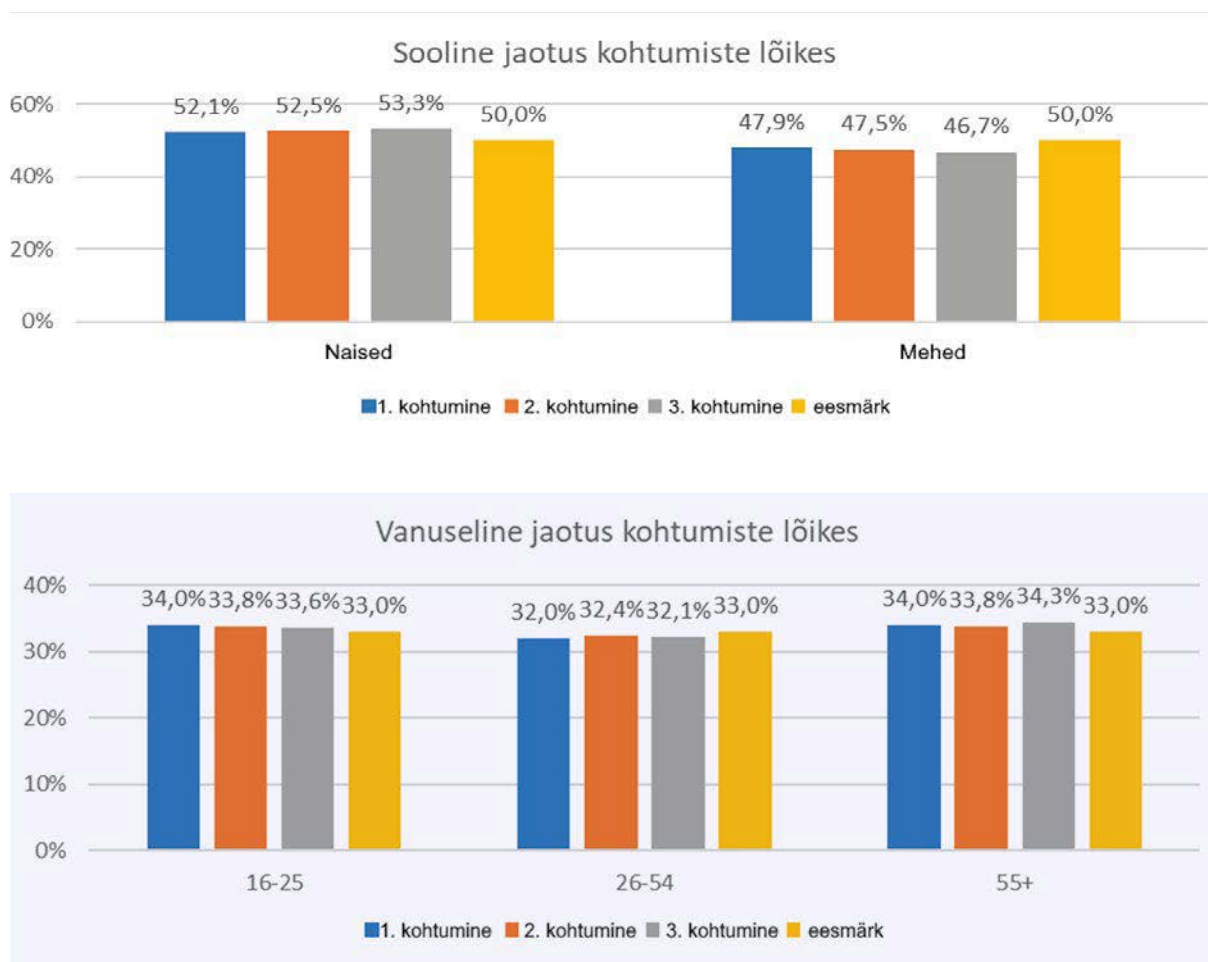
RIIK	EESMÄRGIKS SEATUD OSALEJATE ARV	TEGELIK OSALEJATE ARV		
		Esimene kohtumine	Teine kohtumine	Kolmas kohtumine
Belgia	5	4	4	4
Bulgaaria	4	4	4	4
Tšehhi	5	5	5	5
Taani	3	3	3	3
Saksamaa	19	19	15	14
Eesti	2	2	2	2
Iirimaa	3	3	3	3
Kreeka	5	5	5	5
Hispaania	12	12	12	11
Prantsusmaa	15	15	15	14
Horvaatia	2	2	2	2
Itaalia	15	15	15	15
Küpros	2	2	2	2
Läti	2	3	3	3
Leedu	2	2	2	2
Luksemburg	2	2	2	2
Ungari	5	5	5	5
Malta	2	2	1	1
Madalmaad	6	4	4	4
Austria	4	4	3	4
Poola	10	10	10	10
Portugal	5	4	4	4
Rumeenia	7	7	7	7
Sloveenia	2	2	2	2
Slovakkia	3	3	3	3
Soome	3	3	3	3
Rootsi	5	4	3	3
Kokku	150	142	139	137

Tabelis 1 on esitatud ülevaade sellest, kui palju kodanikke sooviti liikmesriikidest paneelarutellu kaasata (riikide kvoodid) ja mitu osalejat eri riikidest tegelikult kohtumistel osales. Eesmärk oli saavutada liikmesriikide esindatus, mis on proportsionaalne liikmesriigi elanikkonna suurusega, kaasates igast riigist siiski vähemalt kaks kodanikku ⁽²⁾. Teisisõnu, suure elanike arvuga riikide puhul seati kõrged eesmärgid (nt Saksamaalt 19 kodanikku), samal ajal kui Maltalt ja Luksemburgist kutsuti kaks kodanikku. Osalemise tase oli kokkuvõttes hea ja küündis peaaegu püstitatud eesmärkideni. Eesmärgiks seatud osalejate arv saavutati

27 liikmesriigist 22 puhul. 150 kutsutud kodanikust 142 osales vähemalt ühel kohtumisel.

Kandmaks hoolt selle eest, et paneelarutelu kajastaks võimalikult hästi ELi elanikkonna mitmekesisust, määrati kindlaks osalejate sihtkvoodid, lähtudes joonisel 1 esitatud sotsiaal-demograafilistest omadustest (osakaal neist 142 kodanikust, kes osales vähemalt ühel kohtumisel). Ühe erandina otsustati kaasata rohkem noori: kolmandik paneelarutelul osalejatest valiti 16–25-aastaste kodanike seast, ehkki see vanuserühm moodustab alla 33% ELi elanikkonnast ⁽³⁾.

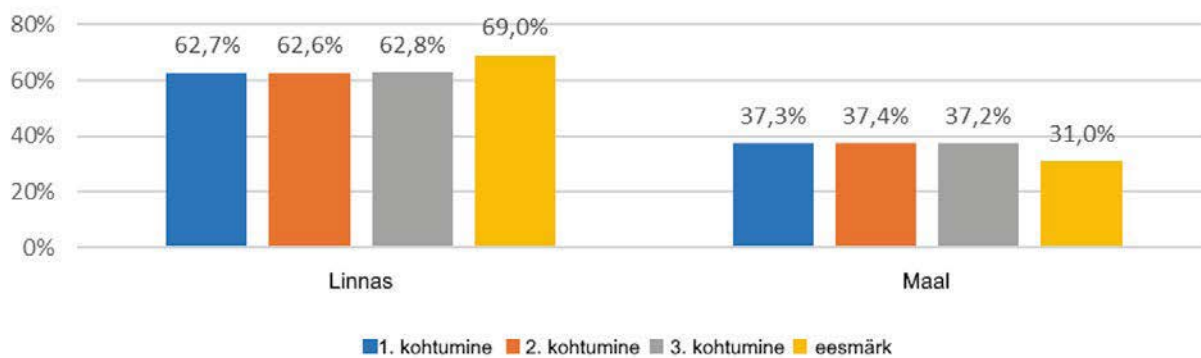
Joonis 1. Osalejate sihtkvoodid ja osalejate tegelik jaotus, lähtudes neljast sotsiaal-demograafilisest kriteeriumist

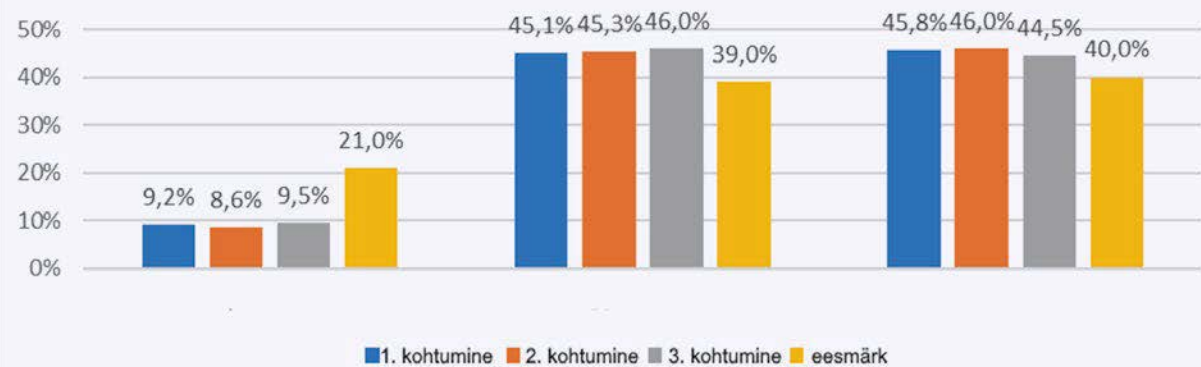
⁽²⁾ Riikide kvootide kindlaksmääramisel rakendati kahaneva proportsionaalsuse süsteemi, mida kasutatakse ka selleks, et määrata kindlaks liikmesriikide kohtade arv Euroopa Parlamendis.

⁽³⁾ Eurostati andmetel moodustab see vanuserühm 10,6% ELi elanikkonnast (Eurostat, 2022).

Osalejate jaotus elukoha järgi

Osalejate jaotus nende haridustaseme järgi

2.2. JUHTKOMITEE

Paneelarutelu kavandas, korraldas ja viis ellu juhtkomitee. Juhtkomitee tuli kokku kord nädalas, et teha otsuseid põhimõttelistes ja korralduslikes küsimustes, sealhulgas meetoodika, logistika ja eelarve kohta. Juhtkomitee koosnes Euroopa Komisjoni ja töövõtjate esindajatest. Komisjonist osalesid juhtkomitee töös kolm peadirektoraati: teabevahetuse peadirektoraat, kes vastutab kodanike kaasamise uue etapi ja konkreetsemalt paneelarutelude meetoodika ja korraldamise eest, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat, kes vastutab kutsehariduse ja -õppe ning täiskasvanuhariduse eest, ning hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraat, kelle vastutusalasse kuulub õpiränne, sealhulgas komisjoni tulevane ettepanek võtta sel teemal vastu nõukogu soovitus.

Töövõtjad tegid nende uue põlvkonna Euroopa kodanike paneelarutelude kavandamisel ja elluviimisel koostööd. Kodanike värbamisega tegeles Kantar Public. VO Europe ja MCI vastutasid osalevate kodanikega suhtlemise ja osalejate abistamise ning kolme kohtumise kõigi korralduslike aspektide eest. Peale selle tõi arutelu kavandamise ja hõlbustamisega tegelenud

rahvusvaheline rühm, kus olid esindatud ifok (Saksamaa), Missions Publiques (Prantsusmaa), Taani Tehnoloogiaõukogu (Taani) ja Deliberativa (Hispaania), kokku eksperdid, et kavandada ja hõlbustada aruteluprotsessi. Arutelu kavandamise ja hõlbustamisega tegelenud rühma liikmed koondasid oma teadmised, et töötada koos teabevahetuse peadirektoraadiga välja üldise osalusprotsessi kontseptsioon ja meetoodika iga kohtumise jaoks. Rühma ülesanne oli koostada koos kolme peadirektoraadiga kontseptsioonikirjeldus, kus tutvustatakse paneelarutelu eesmärke, ning luua nõuandev teadmuskomitee. Lisaks otsis ja valgustas see rühm tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi ning hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi toel kõnelejaid, kes aitasid kodanikel mõista teemat kogu selle keerukuses ja vastasid kodanike küsimustele kolmel kohtumisel. Peale selle koordineeris kõnealune rühm teabevahetust kodanike ja kohapealse tugirühmaga, tegeles modereerimise ja töörühmade töö hõlbustamisega ning tegi järelevalvet tulemustest aru andmise üle.

2.3. TEADMUSKOMITEE

Arutelu terviklikkust suurendas õpirände valdkonna ekspertidest koosneva teadmuskomitee kaasamine, mis tagas kodanikele antava teabe kvaliteedi, objektiivsuse, mitmekesisuse ja põhjalikkuse. Teadmuskomitee ülesanne oli koguda ja jagada teadmisi ja oskusteavet, et luua kõigile osalejatele võrdsed võimalused ja hõlbustada osalejate seas peetavaid arutelusid. Selleks koostati muu hulgas teabekomplekt, mis jagati kodanikele välja enne esimest kohtumist. Faktiline poliitiline teave pandi kokku tihedas koostöös juhtkomiteega.

Teadmuskomitee abistas ka arutelu kavandamise ja hõlbustamisega tegelenud rühma, et teha kindlaks märgid, mis osutavad nõrkadele kohtadele (nt arutelu puudumine), valdkonnaülesed probleemid ja lüngad kodanike aruteludes (nt ideede ja olemasolevate ELi algatuste võimalik kattumine ja/või valdkonnad, kus kavandatavad meetmed ei tuginenud tõenditele). Samuti osalesid teadmuskomitee liikmed faktide kontrollimises ning vastasid kohtumiste ajal ja pärast kohtumisi kodanike küsimustele. Neid toetas teadmis- ja teabekeskus, mis kaasas ka teisi Euroopa Komisjoni eksperte. Peale selle toetasid teadmuskomitee liikmed arutelu kavandamise ja hõlbustamisega tegelenud rühma püüdlustes koondada esimesel kohtumisel (kus vaadeldi kaasavat õpirännet pärssivaid takistusi) kindlaks tehtud takistused peamistesse kategooriatesse, tuginedes oma teadmistele ja kogemustele õpirände valdkonnas.

Teadmuskomitee koosnes viiest liikmest, kelle juhtkomitee oli välja valinud järgmiste kriteeriumide alusel: eksperditeadmised mitmesugustes teadmusvaldkonnades, asjaomase isiku konkreetse valdkonnaga seotud teadmiste ja kogemuste laialdane tunnustamine akadeemiliste ringkondade esindajate, sidusrühmade ja kolleegide seas, võime mõista, tunnistada ja edastada erinevaid seisukohti asjaomasel teemal, sealhulgas teha kompromisse, ning liikmete mitmekesisus, pidades silmas sugu, kodakondsust ja seotust. Lisaks jagasid kaks hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi esindajat teavet ELi poliitika kohta.

Teadmuskomitee liikmed olid:

- Gina Ebner (Täiskasvanuhariduse Euroopa Assotsiatsioon);
- Mantas Pupinis (PPMI partner ja teadusdirektor, Leedu);
- Juan Rayón González (Erasmuse üliõpilasvõrgustik);
- Mika Saarinen (Soome Erasmus+ riiklik büroo);
- Beatriz Tourón Torrado (Hispaania Erasmus+ riiklik büroo);
- Fabienne Metayer (hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi Erasmus+ koordineerimise üksuse juhataja (vahetuv liige));
- Giedrius Sudikas (hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi Erasmus+ spetsialist (vahetuv liige)).

2.4. TEADMIS- JA TEABEKESKUS

Selleks et vastata arutelude käigus esitatud kodanike küsimustele ja taotlustele saada selgitusi, loodi teadmisküsimis- ja teabekeskus. Teadmisküsimis- ja teabekeskusesse kuulusid teabevahetuse peadirektoraadi, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi ning hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi eksperdid, kellel paluti vastata oma vastavatesse poliitikavaldkondadesse kuuluvatele

küsimustele, ning teadmiskomitee liikmed ja muud eksperdid. Teadmisküsimis- ja teabekeskus andis paneelarutelu kõigi kolme kohtumise ajal kirjalikke vastuseid kodanike küsimustele. Kolmandal kohtumisel võtsid teadmisküsimis- ja teabekeskuse liikmed lühidalt sõna kolmes töörühmas, et selgitada muid allesjäänud küsimusi, enne kui kodanikud hakkasid sõnastama oma lõplikke soovitusi.

2.5. KÕNELEJAD

Lisaks teadmiskomitee liikmetele kutsuti mitut sidusrühma ja eksperti jagama oma õpirändega seotud oskusteavet ja kogemusi ning vastama kodanike küsimustele. Kõnelejad esindasid erinevaid õpirände sektoreid (üldhariduse valdkonna õpiränne, noorte õpiränne, üliõpilasränne, kutseharidus ja -õpe, täiskasvanute õpiränne). Nad esitasid teavet olemasolevate ELi ja liikmesriikide õpirände programmide kohta, raskuste kohta, millega erinevad rühmad õpirändele ligipääsemisel silmitsi seisavad, ning võimalike meetmete

kohta, mille abil parandada juurdepääsu õpirändele nii liikmesriikide kui ka ELi tasandil. Samuti juhtisid nad tähelepanu nende meetmete vahelistele kompromissidele ja andsid kodanikele tagasisidet tehtud töö kohta. Teadmiskomitee kandis hoolt selle eest, et kodanikele esitatav teave oleks tasakaalustatud ja asjakohane ning esindaks piisavalt ELi poliitikakujundajate ja sidusrühmade peamisi seisukohti. Kõnelejad on loetletud allpool.

Tabel 2. Kolmel kohtumisel sõna võtnud kõnelejate loetelu

ESIMENE KOHTUMINE	
Euroopa Komisjon	Mariya Gabriel , innovatsiooni, teaduse, kultuuri, hariduse ja noorte volinik (kuni 2023. aasta maini)
	Pia Ahrenkilde Hansen , teabevahetuse peadirektoraadi peadirektor
	Richard Kühnel , teabevahetuse peadirektoraadi direktor, kes vastutab valdkonna „Esindus ja teabevahetus liikmesriikides“ eest
	Ute Haller-Block , hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi üksuse juhataja
	Jutta König-Georgiades , teabevahetuse peadirektoraadi üksuse „Dialogid kodanikega“ esindaja
Välisekspertid	Gina Ebner , Täiskasvanuhariduse Euroopa Assotsiatsiooni peasekretär
	Ismael Páez Civico , Euroopa Noortefoorum
	Juan Rayón González , Erasmuse üliõpilasvõrgustiku president
	Mika Saarinen , Soome Erasmus+ riikliku büroo (EDUFI) direktor
	Beatriz Tourón Torrado , Hispaania Erasmus+ riikliku büroo (SEPIE) haridusnõunik
TEINE KOHTUMINE	
Euroopa Komisjon	Sophia Eriksson Waterschoot , hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi noorte, hariduse ja programmi „Erasmus+“ üksuse direktor
	Ute Haller-Block , hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi üksuse juhataja
Üldised küsimused	Mantas Pupinis , PPMI teadusdirektor ja käimasoleva uuringu „Study on supporting learning mobility: progress, obstacles and the way forward“ projektijuht
	Mika Saarinen , Soome Erasmus+ riikliku büroo (EDUFI) direktor
1. teemaplokk: individuaalsete ja hoiakuliste probleemide, takistuste ja vastuolude ületamine	Gregorio Blanco Martin , IES Gabriel Alonso de Herrera inglise keele osakonna juhataja ja Erasmuse koordinaator
	Irina Ferencz , Akadeemilise Koostöö Liidu direktor
	Wim Gabriels , Erasmuse üliõpilasvõrgustiku direktor ja koordinaator, kes vastutab sotsiaalse kaasatuse ja liikuvuse edendamise eest
	Christoph van Mol , Tilburgi Ülikooli abiprofessor
2. teemaplokk: konteksti ja keskkonnaga seotud probleemide, takistuste ja vastuolude ületamine	Gina Ebner , Täiskasvanuhariduse Euroopa Assotsiatsiooni peasekretär
	Ewa Krzaklewska , Jagiełło Ülikooli abiprofessor
	Ruben Sansom , ühenduse Generation Climate Europe keskkonnahoidliku liikuvuse koordinaator
3. teemaplokk: institutsiooniliste ja poliitikaga seotud probleemide, takistuste ja vastuolude ületamine	Brikena Xhomaqi , ühenduse Lifelong Learning Platform direktor
	Vito Borelli , hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi rühmajuh
	Audrey Frith , Eurodeski Brüsseli esinduse direktor
	Søren Kristensen , Techne konsultant
	Chiara Riondino , tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi üksuse juhataja

KOLMAS KOHTUMINE	
Euroopa Komisjon	Nicolas Schmit , tööhõive ja sotsiaalõiguste volinik
	Sophia Eriksson Waterschoot , hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi noorte, hariduse ja programmi „Erasmus+“ üksuse direktor
	Colin Scicluna , asepresident Dubravka Šuica kabinetiülem
	Ute Haller-Block , hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi Erasmus+ koordineerimise üksuse juhataja
	Fabienne Metayer , hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi üksuse juhataja
Välisekspertid	Marta Gutierrez Benet , hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi üksuse juhataja
	Kostis Giannidis , Erasmuse üliõpilasvõrgustiku endine president
	Juliette Ibarrondo Lasa , Euroopa Kultuuridevahelise Õppe Liit
	Davide Muraro , Täiskasvanuhariduse Euroopa Assotsiatsioon
	Mantas Pupinis , PPMI teadusdirektor ja uuringu „Study on supporting learning mobility: progress, obstacles and the way forward“ projektijuht
	Mika Saarinen , Soome Erasmus+ riikliku büroo (EDUFI) direktor
	Beatriz Tourón Torrado , Hispaania Erasmus+ riikliku büroo (SEPIE) haridusnõunik

2.6. PÕHIMODERAATORID

Kõigil kolmel kohtumisel suunasid kodanikke ja juhtisid täiskogu arutelu kaks põhimoderaatorit. Nad jagasid teavet paneelarutelu üldeesmärgi ja üksikute kohtumiste metoodika ning korralduslike aspektide kohta. Samuti hõlbustasid põhimoderaatorid sõna võtnud ekspertide vahelisi arutelusid, tagasid teadmiste õiglase ja erapooletu edastamise arutelude käigus ning hõlbustasid ekspertide ja kodanike vaheliste küsimuste ja vastuste

voorude läbiviimist. Lisaks võtsid põhimoderaatorid iga kohtumise viimasel täiskogu istungil kokku kõik tulemused. Põhimoderaatorid olid:

- Camille Dobler (Missions Publiques) ja
- Malte Frøslee Ibsen (Taani Tehnoloogianõukogu).

2.7. MODERAATORID

Kodanikud töötasid 12 töörühmas. Iga rühma tööd hõlbustasid kaks arutelu kavandamise ja hõlbustamisega tegelenud rühma liiget: üks kogenud moderaator ja üks assistent. Moderaatorite ülesanne oli juhtida töörühmades arutelusid ja luua võimalused sujuvaks tööks, sealhulgas

- tekitada sõbralik ja vastastikusel lugupidamisel põhinev õhkkond, et soodustada kõigi osalejate kaasa töötamist;
- tagada, et kõik kodanikud on teadlikud üldisest protsessist, ja juhendada kodanikke rühmatöös;
- tagada töörühma kohtumiste eesmärkide saavutamine, hõlbustades kodanikevaheliste vastasseisude ja lahkarvamuste väljaselgitamist ning edendades kodanikevahelist arutelu ja konsensust;
- pidada ajaarvestust ja teha märkmeid ning koondada arutelude tulemused omavahel seotud mitmekeelsetesse töödokumentidesse;
- koondada töörühmas kodanike pöördumised tugirühma või ekspertide poole, näiteks kogudes tähelepanu vajavaid märkusi või vastamata küsimusi;
- osaleda aruandekoosolekutel arutelu kavandamise ja hõlbustamisega tegelenud rühmaga.

Moderaatorid värbas ifok, Missions Publiques või Taani Tehnoloogianõukogu. Töörühmades peetud arutelude ajal toetasid moderaatoreid assistendid, kelleks olid peamiselt Brüsselis õppivad üliõpilased või praktikan did. Kõik moderaatorid ja assistendid järgisid ühiseid juhiseid, mis olid esitatud modereerimisjuhendis ja käivitamisdokumendis (üks iga kohtumise jaoks). Nad osalesid enne igat kohtumist kahel spetsiaalsel teabeüritusel ja koolitusel.

2.8. VAATLEJAD

Paneelarutelu lubati jälgima piiratud arv vaatlejaid. Eesmärk oli tagada selle uuendusliku demokraatliku formaadi läbipaistvus ja nähtavus, ent samal ajal säilitada osalevatele kodanikele turvaline keskkond, mis on usaldusliku arutelu jaoks väga oluline. Vaatlejatel võimaldati jälgida arutelusid täiskogu istungitel ja töörühmades. Igas töörühmas lubati osaleda kuni kolmel vaatlejal.

Sisevaatlejaid saatsid ka paneelarutelu korraldanud partnerid ja asutused (nt peasekretariaadi, teabevahetuse peadirektoraadi, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi ning hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi töötajad). Välisvaatlejate hulka kuulusid teadlased (ülikoolidest või mõttekodadest) ning kodanikuühiskonna, meedia ja muude sidusrühmade esindajad. Välisvaatlejad said küsitleda kodanikke nende nõusoleku korral vaid teadusuuringute eesmärgil, kui see ei seganud paneelarutelu läbiviimist.

A woman with her hair in a bun, wearing a blue sweater and a headset, is speaking into a microphone. She is in a meeting or training session, with other people blurred in the background. The image has an orange tint and a blue overlay at the bottom.

3. Metoodikaraamistik ja üksikud kohtumised

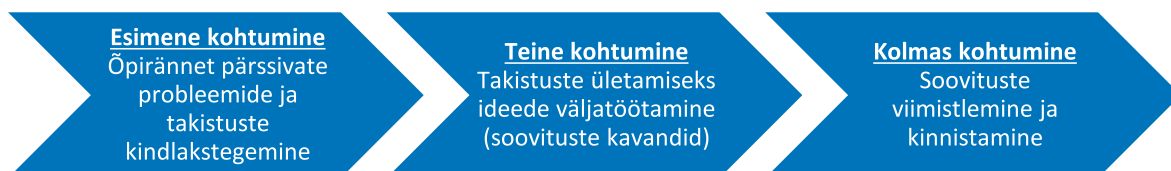

3.1. METOODIKARAAMISTIK

Paneelarutelu koosnes kolmest kohtumisest, millest igaühel olid oma eesmärgid.

- Esimesel kohtumisel (Brüsselis kohapeal) tutvustati osalejatele käsitletavat teemat. Lisaks said osalejad üksteist tundma õppida ning luua kogukonnatunde ja usalduse. Osalejad kuulasid ära ekspertide sissejuhatavad sõnavõttud ning seejärel paluti neil kindlaks teha õpirände sihtrühmad. Pärast seda selgitasid osalejad välja ja seadsid tähtsuse järjekorda probleemid ja takistused juurdepääsul õpirändele, kasutades selleks kujuteldavaid isikuid. Teisisõnu paluti neil välja mõelda mitmekesine rühm isikuid – tüüpilised või ebatüüpilised ELi kodanikud – ning mõelda selle peale, millised on nende võimalused ja võimalikud takistused õpirände valdkonnas.
- Teise, veebis peetud kohtumisega püüti süvendada arusaama vaatlusalusest teemast. Kohtumise põhieesmärk oli julgustada osalejaid vahetama ideid ja seisukohti, teha kindlaks, millistes küsimustes ollakse ühel ja millistes eri meelel, ning sõnastada esialgsed ideed kolme eraldi teemaploki soovitude jaoks.
- Kolmandal ja viimasel kohtumisel (Brüsselis kohapeal) koostati soovitusel, tuginedes kahel esimesel kohtumisel väljendatud ideedele ja seisukohtadele ning ekspertidelt saadud lisateabele. Kolmanda kohtumisega kanti hoolt selle eest, et paneelarutelu tulemuseks on konkreetset soovitusel, mille saab edastada komisjonile ja mida saab jagada asjaomaste sidusrühmadega.

Joonis 2. Õpirändeteemalise Euroopa kodanike paneelarutelu üldine töövoog

Paneelarutelu ajal – nii täiskogu istungitel kui ka töörühmades – oli küllaldaselt aega meeskonnatunde loomiseks ja mõttevahetuseks. Kohtumised olid üles ehitatud eesmärgiga soodustada osalejatevahelist suhtlust ja tagada kõigi osalejate arvamuse ärakuulamine. Paneelarutelu peeti mitmekeelses keskkonnas ja tänu võimaldatud tõlkele said kodanikud kõneleda

oma emakeeles. Töörühmade moodustamisel tagati piisav geograafiline mitmekesisus, kombineerides osalejaid suurematest ja väiksematest riikidest ning paigutades ühte töörühma kuni viie erineva keele kõnelejad. Moderaatorid juhatasid arutelusid kas oma emakeeles või inglise keeles.

3.2. ESIMENE KOHTUMINE: PROTSESS JA VÄLJUNDID

Esimene kohtumine toimus 3.–5. märtsini 2023 Brüsselis ning seal tutvustati teemat ja paneelarutelu konteksti. Kodanikud õppisid üksteist tundma ja said teada, kuidas pidada konstruktiivset arutelu. Seejärel uurisid nad, millised on ulatuslikuma õpirände sihtrühmad Euroopas ja selle eesmärgi saavutamist takistavad probleemid. Komisjoni esindajad ja väliskõnelejad aitasid kodanikel paremini mõista olemasole-

vaid programme ja mõnda neist probleemidest, mis takistavad õpirändega seotud võimaluste muutmist kõigi jaoks tegelikkuseks. Esimese kohtumise eesmärk oli jagada ja koondada õpirändega seotud isiklike kogemusi, teha kindlaks sihtrühmad ja selgitada välja õpirännet pärssivad takistused, mida tuleb kodanike meelest järgmistel kohtumistel edasi arutada.

1. päev (reede, 3. märts)

Esimesel päeval tervitasid kodanikke paneelarutelu põhimoderaatorid ja kaks komisjoni esindajat: innovatsiooni, teaduse, kultuuri, hariduse ja noorte volinik **Mariya Gabriel** ning teabevahetuse peadirektoraadi peadirektor **Pia Ahrenkilde Hansen**. Nad rõhutasid paneelarutelu tähtsust ning esitlesid ELi visioone haridus- ja koolitussektoris. Seejärel tutvustasid põhimoderaatorid kodanikele nii esimese kohtumise kui ka järgmiste kohtumiste päevakorda. Pärast paari suhtlusharjutust rääkis teabevahetuse peadirektoraadi esindaja **Jutta König-Georgiades** lühidalt ELi institutsioonidest ning otsustusprotsessist ja seadusandli-

kust protsessist. Seejärel tutvustas hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi esindaja **Ute Haller-Block** üksikasjalikult paneelarutelu teemat. Pärast seda uuriti õpirännet põhjalikumalt, vaadeldes kodanike endi kogemusi õppimisel ja koolitustel osalemisel nii kodu- kui ka välismaal, samuti õpirändevõimalusi, mis olid kodanikel kasutamata jäänud. Teaduskomitee liikmed kommenteerisid ja laiendasid individuaalseid kogemusi ning jagasid üldisemat teavet õpirände eri liikide kohta (üldhariduse valdkonna õpiränne, noorte õpiränne, kutseharidus ja -õpe välismaal, täiskasvanute õpiränne ja üliõpilasränne).

Mariya Gabriel tervitab kodanikke.

2. päev (laupäev, 4. märts)

Teisel päeval töötasid kodanikud 12 paralleelses töörühmas, kus tehti sünkroontõlget ja mille tööd hõlbustasid kogenud moderaatorid. Töörühmad koostasid oma arutelude kohta omavahel seotud mitmekeelsed tabelid. Kõigepealt jagasid kodanikud oma õpirändega seotud varasemaid ja praeguseid kogemusi ning arutasid õpirände määratlust ja selle eri liike. Seejärel arutasid kodanikud õpirände sihtrühmade üle ja mõtles välja kujuteldavad isikud, kes võiksid ulatuslikumast õpirändest kõige rohkem kasu saada. Iga töörühm mõtles välja 2–6 isikut, kes esindasid õpirände sihtrühmi. Neid kujuteldavaid isikuid kasutati selleks, et selgitada välja peamiste sihtrühmade ees

seisvad probleemid ja takistused. Töörühmades räägiti ka tulevikusuundumustest ja ühiskondlikust arengust, mis võivad õpirändele mõju avaldada. Samuti alustati arutelu elujõuliste lahenduste ja õpirände soodustajate üle. Kodanikud said esitada kogu päeva jooksul küsimusi teadmis- ja teabekeskuse ekspertidele. Kui kodanikud olid oma töö laupäeval lõpetanud, moodustasid teadmiskomitee liikmed ja teised kohapealsed eksperdid koos arutelu kavandamise ja hõlbustamisega tegelenud rühma liikmetega töörühmades välja mõeldud 54 kujuteldavast isikust 12 eraldiseisvat isikuterühma.

3. päev (pühapäev, 5. märts)

Kolmandal päeval määrati igale töörühmale üks isikuterühm (kus oli 2–7 kujuteldavat isikut). Igale isikule oli loodud tehisintellekti ja programmi DALL-E abil profiilipilt, mis põhines töörühmade koostatud demograafilistel kirjeldustel. Viimane ülesanne töörühmades oli selgitada välja ning võtta kokku valdkonnanähesed probleemid ja takistused vaadeldava isikuterühma jaoks. Lisaks valmistusid kodanikud teiseks kohtumiseks ning kogusid selle jaoks küsimusi ja

teemasid. Täiskogu lõppistungil tutvustasid 12 töörühma esindajad peamisi õpirännet pärssivaid takistusi ning märkisid need koos põhimoderaatoritega tahvlile. Pärast esitlusi esitasid eksperdid märkusi paneelarutelu raames tehtud töö kohta. Lõppmärkused esitas ja hüvastijätusõnad ütles Euroopa Komisjoni teabevahetuse peadirektoraadi direktor **Richard Kühnel**, kes vastutab valdkonna „Esindus ja teabevahetus liikmesriikides“ eest.

Esimese kohtumise ametlik päevakord on esitatud allpool.

Reede (3. märts)	TÄISKOGU ISTUNG
14.30–15.00	Tervitussõnad ja sissejuhatavad sõnavõttud: — Mariya Gabriel , innovatsiooni, teaduse, kultuuri, hariduse ja noorte volinik — Pia Ahrenkilde Hansen , teabevahetuse peadirektoraadi peadirektor
15.00–15.40	Kodanike paneelarutelu sissejuhatus: miks me siin oleme?
15.40–15.55	Ühisfoto
15.55–16.15	Paneelarutelu esimese teema tutvustus (mõttevahetus enda kogemuste üle)
16.15–16.45	Kohvipaus
16.45–18.30	Paneelarutelu teise teema tutvustus (kogemuste jagamine ja arutelu)
Laupäev (4. märts)	TÖÖRÜHMAD
9.30–11.00	Üksteisega tutvumine: õpirände väärtused ja kogemused
11.00–11.30	Kohvipaus
11.30–13.00	Õpiränne kõigile: sihtrühmade kindlakstegemine
13.00–14.30	Lõunapaus
14.30–16.15	Olemasolevate probleemide ja takistuste väljaselgitamine
16.15–16.45	Kohvipaus
16.45–18.00	Tulevikusuundumuste uurimine
Pühapäev (5. märts)	TÖÖRÜHMAD JA TÄISKOGU
9.30–11.00	Töörühmad: täiskogu istungiks valmistumine ja küsimuste kogumine
11.00–12.00	Kohvipaus ja töörühmade suundumine koosolekuruumidess
12.00–13.20	Täiskogu istung: töörühmade esitlused, ekspertide märkused ning küsimused ja vastused
13.20–13.40	Kokkuvõte ja teave järgmiste kohtumiste kohta

3.3. TEINE KOHTUMINE: PROTSESS JA VÄLJUNDID

Paneelarutelu teine kohtumine toimus 24.–26. märtsini 2023 veebis. Selle eesmärk oli saada kodanikelt lahendusi esimesel kohtumisel välja selgitatud probleemide ja takistuste ületamiseks ning koostada soovitusid, et muuta õpiränne kaasavamaks. Teise kohtumise töö struktureerimiseks jagas teadmuskomitee esimesel kohtumisel kogutud 36 õpirännet pärsivat probleemi ja takistust kolme teemaplokki:

→ **1. teemaplokk: individuaalsete ja hoiakuliste probleemide, takistuste ja vastuolude ületamine** (isiklikud, psühholoogilised ja otsustamisega seotud tõkked);

→ **2. teemaplokk: konteksti ja keskkonnaga seotud probleemide, takistuste ja vastuolude ületamine** (kultuurilised, sotsiaalsed ja keelelised tõkked);

→ **3. teemaplokk: institutsiooniliste ja poliitikaga seotud probleemide, takistuste ja vastuolude ületamine** (juurdepääs teabele, majanduslikud ja rahalised tõkked).

Komisjoni ametnikud ja erinevad väliskõnelejad andsid kodanikele nende takistuste kohta teavet ja tutvustasid võimalikke lahendusi nende ületamiseks. Erilist tähelepanu pöörati nende takistustega seotud vastuoludele ja kompromissidele. Pärast 12 töörühmas tehtud töö vastastikust hindamist esitasid kodanikud 45 soovituselise kavandit.

1. päev (reede, 24. märts)

Esimesel päeval tervitasid kodanikke veebikohtumisel põhimoderaatorid ning hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi esindaja **Sophia Eriksson Watterschoot**. Seejärel rääkis hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi esindaja **Ute Haller-Block** esimese kohtumise tulemustest ja täpsustas komisjoni ootusi paneelarutelu suhtes. Pärast seda paluti PPMI esindajal **Mantas Pupinisel** selgitada, kuidas oli teadmuskomitee rühmitanud kodanike esimese kohtumise tulemused kolme teemaplokki. Pupinis andis esimese ülevaate asjaomaste probleemidega seotud vastuoludest ja kompromissidest, mille teadmuskomitee oli kindlaks teinud. Selle teabe täiendamiseks andis Soome Erasmus+ riikliku büroo (EDUFI) esindaja **Mika Saarinen** kodanikele teavet programmi „Erasmus+“ ja muude olemasolevate õpirändeprogrammide kohta, et anda taustateavet paneelarutelu tehtava töö kohta. Kolmes järgmises arutelus selgitasid neli kõnelejat igat teemaplokki. Nad tutvustasid erinevaid

vaatenurki ja andsid ülevaate vastava teemaplokiga seotud võimalikest lahendustest, vastuoludest ja küsimustest. Iga arutelu lõpus oli kodanikel võimalus esitada küsimusi. Lõpetuseks tutvustasid põhimoderaatorid nädalavahetuse päevakorda ja tuletasid meelde paneelarutelu üldeesmärgi.

2. päev (laupäev, 25. märts)

Teisel päeval töötasid kodanikud 12 paralleelses töörühmas, kus tehti sünkroontõlget ja mille tööd hõlbustasid kogenud moderaatorid. Märkmete tegijad dokumenteerisid protsessi mitmekeelsetes tabelites, mis võimaldasid osalejatel saada ülevaate oma töörühma tööst oma emakeeles. Kõik töörühmad alustasid päeva sellega, et analüüsisid esimest teemaplokki, milleks oli psühholoogiliste ja hoiakuliste takistuste ületamine. Lepiti kokku valdkondadevahelistes elementides, mida tuleb silmas pidada, kui koostatakse

soovitusi, mille eesmärk on ületada kontekstipõhised (2. teemaplokk) ning institutsioonilised ja poliitikaga seotud probleemid (3. teemaplokk). Seejärel koostas iga töörühm mõlema teemaploki kohta kuni kaks soovituselise kavandit. Pärastlõunal saatis iga töörühm ühe esindaja teise töörühma, et tutvustada oma soovituselise kavandit ja saada neilt tagasisidet. Kodanikud said esitada kogu päeva jooksul küsimusi teadmiskeskuse ekspertidele. Vastused saadi laupäeva pärastlõunal või pühapäeva hommikul.

3. päev (pühapäev, 26. märts)

Pühapäeva hommikul täiustasid töörühmad oma soovitude kavandeid (kokku 45 kavandit 12 töörühmalt), võttes arvesse teistelt töörühmadelt saadud tagasisidet ja vajaduse korral ka ekspertide vastuseid. Iga töörühm valis järgnenud täiskogu lõppistungi jaoks ühe esindaja, kes tutvustas täiskogule kahte oma töörühma soovitusi. Pärast neid esitlusi andsid Soome Erasmus+ riikliku büroo (EDUFI) esindaja **Mika Saarinen** ning hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirek-

toraadi esindaja **Ute Haller-Block** kodanikele nende ideede kohta tagasisidet. Kodanikel oli võimalus neile kahele kõnelejale küsimusi esitada ja anda kohtumise kohta tagasisidet, sealhulgas kolme rakenduse Slido kaudu esitatud küsimuse põhjal. Lõpuks anti osalejatele ülevaade viimasest kohtumisest ja räägiti järgmistest sammudest.

Kohtumise täielik päevakord on esitatud allpool.

Reede (24. märts)	TÄISKOGU ISTUNG
14.30–14.50	Tervitussõnad, esimese kohtumise tulemuste ja teise kohtumise päevakorra tutvustus
14.50–15.35	Takistustelt lahendusteni: õpiränne kõigile Kõnelejad komisjonist ja teadmuskomiteest
15.35–15.55	Puhkepaus
15.55–16.40	1. teemaplokk: isiklike ja psühholoogiliste tõkete ületamine Vestlused ekspertidega ning küsimused ja vastused
16.40–17.20	2. teemaplokk: kultuuriliste, sotsiaalsete ja keeleliste tõkete ületamine Vestlused ekspertidega ning küsimused ja vastused
17.20–17.40	Puhkepaus
17.40–18.20	3. teemaplokk: teabega seotud ning majanduslike ja rahaliste tõkete ületamine Vestlused ekspertidega ning küsimused ja vastused
18.20–18.30	Järgmised sammud ja lõppsõna
Laupäev (25. märts)	TÖÖRÜHMAD
9.30–9.45	Rühmade moodustamine / tutvustusring
9.45–11.00	1. osa: rühmatöö: soovitude kavandid (1. teemaplokk)
11.00–11.30	Puhkepaus
11.30–13.00	2. osa: rühmatöö: soovitude kavandid (2. ja 3. teemaplokk)
13.00–14.30	Lõunapaus
14.30–16.00	3. osa: rühmatöö: soovitude kavandid (2. ja 3. teemaplokk)
16.00–16.30	Puhkepaus
16.30–18.00	4. osa: töörühmadevaheline tagasiside
Pühapäev (26. märts)	TÖÖRÜHMAD JA TÄISKOGU
9.30–11.15	5. osa: soovitude kavandite täiustamine
11.15–11.30	Puhkepaus
	Täiskogu istung
11.30–12.40	Töörühmade esitlused ja tagasiside
12.40–12.55	Puhkepaus
12.55–13.20	Ekspertide märkused teisel kohtumisel tehtud töö kohta, arutelu ning küsimused ja vastused
13.20–13.30	Kokkuvõte ja lõppsõna

3.4. KOLMAS KOHTUMINE: PROTSSESS JA VÄLJUNDID

Enne kolmandat kohtumist koondati kodanike 45 soovitusel kavandit eri teemade alla (nt keeleõpe, teave ja teadlikkus, ettevõtjate ja töötajate julgustamine) ja jagati 12 töörühmale laiali. Samal ajal andsid eksperdid ja nõuandjad iga soovitusel kohta kirjalikku tagasisidet. Kolmandal ja viimasel kohtumisel võtsid kodanikud

arvesse ekspertide ja teiste töörühmade tagasisidet, liitsid sarnased ideed ja viimistlesid soovitusi. Kohtumise lõpetuseks andsid kodanikud täiskogu toimunud lõpliku hindamise raames teada, kuid võrdnad iga soovituselga nõus on.

1. päev (reede, 28. aprill)

Viimase kohtumise esimesel päeval tervitasid kodanikke paneelarutelu põhimoderaatorid, tööhõive ja sotsiaalõiguste volinik **Nicolas Schmit** ning hariduse noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi esindaja **Sophia Eriksson Waterschoot**. Pärast tervitussõnavõtte andis PPMI esindaja **Mantas Pupinis** ülevaate teadmuskomitee tööst teise ja kolmanda kohtumise vahel. Järgnenud kohvipausi ajal paluti kodanikel seada õpirände valdkonnad ja paneelarutelul käsitletud poliitilised teemad tähtsuse järjekorda. Kodanikud koostasid selleks tulpdigrammi, milles jaotati eelarvevahendid 13 kategooria vahel, näidates sellega, millised õpirände valdkonnad peaksid saama rohkem

rahalisi vahendeid. Pärast kohvipausi jagati täiskogu kaheks. Kumbki rühm sai endale määratud soovitusel kavandite kohta tagasisidet neljalt eksperdilt. Ekspertid juhtisid tähelepanu soovitusel kavandite täiustamise võimalustele ja vastasid kodanike küsimustele. Päeva lõpus kogunesid kodanikud taas täiskogu istungiks, et võtta kokku kahes rühmas esile kerkinud põhipunktid ning arutada tulpdigrammi koostamise tulemusi, millest lähtuda laupäevases rühmatöös. Tulemustest oli selgelt näha, et kodanikud peavad tähtsaks eelkõige keeleõppe edendamist ja täiskasvanute õpirännet.

2. päev (laupäev, 29. aprill)

Teisel päeval jagati kodanikud samadesse tööruhmadeks kui kahel eelmisel kohtumisel. Arutelusid tööruhmades hõlbustasid kogenud moderaatorid ja võimaldasid sünkroontõlge, nii nagu varem. Töörühmad töötasid terve päev teisel kohtumisel koostatud ja neile määratud soovitude kavanditega. Neil paluti sarnased soovitud omavahel liita ning võtta arvesse ekspertide tagasisidet, et soovitusi viimistleda. Selle töö toetamiseks külastasid igat tööruhma teiste tööruhmade esindajad, kes andsid teavet oma tööruhma koostatud soovitude kohta. Lisaks külastasid pärastlõunal tööruhmi (kes seda vajalikuks pidasid) eksperdid, et vastata küsimustele või hajutada kahtlusi, mis takistasid soovitude viimistlemist. Päeva lõpu poole täitsid olulist rolli moderaatorid, kes kandsid hoolt selle eest, et soovitud saaksid lõplikult sõnastatud ja et tööruhmas valitseks nende suhtes suur üksmeel.

3. päev (pühapäev, 30. aprill)

Täiskogu lõppistungil tutvustasid töörühmade esindajad **laupäeval sõnastatud 21 lõplikku soovitust**, millele järgnes hääletamine, millest võtsid osa kõik paneelarutelul osalenud kodanikud. Hääletati kolmes etapis. Kõigepealt lugesid nelja töörühma esindajad oma soovitused ette, põhjendasid nende tähtsust ja vastasid teiste kodanike küsimustele. Seejärel paluti

kõigil kodanikel väljendada pabersedelil oma toetust igale soovitusele skaalal 1 („ei ole üldse nõus“) kuni 6 („igati nõus“). Võimalik oli ka jätta hinnang andmata. Seda toimingut tehti veel kaks korda, kuni kõiki soovitusi oli tutvustatud ja nende üle hääletatud. Kui kõik hääled olid loetud ning põhimoderaatorid olid tulemused teatavaks teinud, anti sõna teabevahetuse peadi-

rektoraadi peadirektorile **Pia Ahrenkilde-Hansenile**, asepresident Dubravka Šuica kabinetiülemale **Colin Sciclunale** ning hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi üksuse juhatajale **Ute Haller-Blokkile**, kes selgitasid, mida komisjon kodanike soovitus- tega ette võtab. Lõpetuseks paluti kodanikel anda kogu protsessi kohta tagasisidet.

Kohtumise täielik päevakord on esitatud allpool.

Reede (28. aprill)		TÄISKOGU ISTUNG
14.00–14.15	Tervitussõnad ja kohtumise tutvustus	
14.15–14.35	Tööhõive ja sotsiaalõiguste voliniku Nicolas Schmiti ning hariduse noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraadi direktori Sophia Eriksson Waterschooti sõnavõttud	
14.35–15.15	Sissejuhatus: teisest kohtumisest kolmandani	
15.15–15.45	Kohvipaus, tähtsusjärjekorra koostamine ja ruumivahetus	
15.45–17.50	Töö kahes rühmas: kohtumine ekspertidega: küsimused ja vastused soovituste kavandite kohta (kahes järgus)	
17.50–18.00	Ruumivahetus	
18.00–18.30	Kahe töörühma põhisõnumid	
Laupäev (29. aprill)		TÖÖRÜHMAD
9.30–11.15	1. istung: 1. soovitus arutamine, sõnastamine ja läbivaatamine	
11.15–11.45	Kohvipaus	
11.45–13.00	2. istung: 2. soovitus arutamine, sõnastamine ja läbivaatamine	
13.00–14.30	Lõunapaus	
14.30–16.00	3. istung: ekspertide tagasiside ja selle arvessevõtmine	
16.00–16.30	Kohvipaus	
16.30–18.00	4. istung: soovituste kinnistamine	
Pühapäev (30. aprill)		TÄISKOGU ISTUNG
09.30–09.40	Tervitussõnad	
09.40–10.15	Soovituste tutvustamise ja hindamise I osa (1.–4. töörühm)	
10.15–10.50	Soovituste tutvustamise ja hindamise II osa (5.–8. töörühm)	
10.50–11.25	Soovituste tutvustamise ja hindamise III osa (9.–12. töörühm)	
11.25–12.00	Kohvipaus	
12.00–12.15	Tagasisideküsitlus	
12.15–12.30	Tulemuste tutvustamine	
12.30–13.10	Ametlikud kõned	
13.10–13.30	Lõppsõna ja ühisfoto	

Paneelarutelul sõnastati 21 lõplikku soovitus ja hinnati neid skaalal 1–6, mille tulemusel selgus iga soovitusel aritmeetiline keskmine (toetuse tase) ja nõustumise määr, st hinnete 4 („mõnevõrra nõus“) kuni 6 („igati nõus“) osakaal. Soovitused on reastatud toetuse taseme põhjal tabelis 3. Täielikud soovitused, sealhulgas soovituste pealkirjad, tekst, põhjendused ja muud üksikasjad, on esitatud lisan.

Tabel 3. Lõplike soovituste ja hindamistulemuste ülevaade

No	Soovituse pealkiri	Toetuse tase	Nõustumise määr	Häälte arv
16	Teave töötajate liikuvuse kohta Euroopas	5,11	95%	132
12	Mentorid vastuvõtu parandamiseks sihtriigis	4,99	93%	132
17	Õpirändeteemalised suunatud teavituskampaaniad	4,99	92%	132
21	Programmi „Erasmus+“ suunatud kommunikatsioonistrateegia edendamine	4,98	89%	132
1	Ühine suhtluskeel (<i>lingua franca</i>) õpirände hõlbustamiseks	4,97	86%	133
8	Keeleprogrammide reklaamimine ja edendamine	4,92	92%	131
11	Saadikud liikuvuse suurendamiseks Euroopas	4,92	88%	131
9	Programmi „Erasmus+“ teabekeskuste ja teenuste kasutuselevõtmine ja kohandamine	4,89	94%	133
15	Rahaline toetus töötajate kutsealaseks arendamiseks	4,87	89%	131
3	Olemasolevate õpirändeprogrammide laiendamine igas vanuses ja mis tahes sotsiaal-majandusliku taustaga inimestele	4,84	88%	129
14	Haridustöötajate rolli tunnustamine õpirändes	4,79	84%	130
2	Mitmekeelne Euroopa	4,78	90%	133
4	Kutseõppesektori tihedama lõimimise edendamine kogu ELis	4,76	89%	132
6	ELi programm töötajate hübriidõpirände edendamiseks	4,75	84%	134
20	Töötajate ja tööandjate ees seisvate haldustökete hindamine ja kõrvaldamine	4,75	87%	133
10	Kohandatud rahalise toetuse tagamine kõigile õpirändes osalejatele	4,69	82%	131
19	Eelarvamuste kaotamine programmi „Erasmus+“ õpirändesihthoortade mitmekesistamise kaudu	4,56	83%	132
13	Keskonnahoidlikum õpiränne	4,46	76%	131
18	Meetmed, millega edendatakse diskrimineerimise vältimist õpirände valdkonnas	4,42	75%	130
7	Keeleõppe täiustamine uue tehnoloogia abil	4,37	74%	133
5	Õpirände võimaldamine peredele	3,87	60%	134

Kodanikud avaldasid tagasisideküsitluses arvamust paneelarutelul osalemise kogemuse kohta. Osalejate meelest oli paneelarutelu edukas. Värbamisprotsessi tulemuseks oli mitmekesine valim, mis hõlmas kõikvõimaliku sotsiaalse taustaga inimesi kõikjalt Euroopast. Tagasisideküsitluse kohaselt oli vaid 5% kodanikest juba osalusprotsessis osalenud. 77% kodanikest leidis, et paneelarutelu esindas „täielikult“ (23,5%) või „mõnevõrra“ (54%) kogu ühiskonda, kuigi mõni märkis,

et mõni ebasoodsas olukorras olev rühm oli esindamata. Kui osalejatel paluti hinnata oma üldist kogemust, oli 93% paneelaruteluga kas „täielikult rahul“ (52%) või „mõnevõrra rahul“ (41,5%). Samaväärselt suur osa kodanikest teatas, et nende teadmised õpirände kohta olid suurenenud (92%), nende arvamus õpirändest oli muutunud (70%) ja nende arvamus Euroopa Liidust oli paranenud (60%).

„Kasutage paneelarutelusid maksimaalselt ära! Need on väga huvitavad ja aitavad luua kultuuridevahelisi sidemeid.“

Gesuele (34) Itaaliast

European
Commission

4. Järgmised sammud

Kodanikud näitasid paneelarutelu kolmel kohtumisel üles suurt pühendumust ja tahtet koostada soovitus selle kohta, kuidas teha õpirändevõimalused kõigile kättesaadavaks. Ekspertidele esitati hulgaliselt küsimusi, et paremini mõista, mil viisil olemasolevad õpirändekavad (eelkõige programm „Erasmus+“) toimivad ning millised on peamised õpirände takistused ja soodustajad. Kohtumiste vahel uurisid paljud kodanikud õpirände teemat edasi, sealhulgas suhtlesid oma kohaliku kogukonnaga, koolide ja muude haridus-asutustega.

Paneelarutelu 21 soovitus, mis on loetletud lisas, esitatakse terviklik käsitlus selle kohta, kuidas liikmesriigid ja komisjon saavad õpirännet edendada. Viies soovitus rõhutatakse kaasavate haridus- ja koolitussüsteemide tähtsust ning seda, et kõigil sidusrühmadel tuleks täita oma osa selle tagamisel, et piirideta Euroopa hüvedest saaks osa igaüks, olenemata vanusest, haridustasemest, taustast ja rahalistest vahenditest. Selleks et saavutada õpirände programmide puhul laialdasem osalemine ja mitmekesisem osalejaskond, peetakse väga oluliseks spetsiaalseid kaasamismeetmeid.

Arutelude käigus juhtisid kodanikud tähelepanu vahele teadlikkusele olemasolevatest õpirändevõimalustest, eriti täiskasvanud õppijate ja ebasoodsas olukorras olevate õppijate seas. Seepärast rõhutatakse viies soovitus vajadust suhelda ja anda suunatud teavet

tasandil, mis on igas vanuses õppijatele, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevatele õppijatele, kõige lähemal. Neljas soovitus peetakse väga tähtsaks ka seda, et parandataks keeleõpet (sh uue tehnoloogia abil) kui üht peamist õpirände võimaldajat.

Kolm soovitust on töötajate õpirände kohta ning ülejäänud neljas soovitus käsitletakse haridustöötajate rolli tunnustamist õpirände korraldamises, kutseharidus- ja kutsõppesektori tihedamat lõimimist kogu ELis, keskkonnahoidlikumat õpirännet ja õpirändesihtkohtade mitmekesistamist.

Paneelarutelu soovitusi võetakse arvesse komisjoni ettepanekus võtta vastu nõukogu soovitus. Ettepaneku eesmärk on laiendada õpirändevõimalusi igas vanuses õppijatele, õpetajatele ja töötajatele koolihariduse, noortevahetuse, kutsehariduse ja -õppe, kõrghariduse ja täiskasvanuhariduse valdkonnas ning toetada sisenemist tööturule ja tööalast liikuvust. Samuti pannakse ettepanekus suurt rõhku kaasavale liikuvusele. Seega on ettepanek heas kooskõlas kodanike soovustega, eriti soovustega laiendada õpirändevõimalusi igas vanuses ja igasuguse sotsiaal-majandusliku taustaga inimestele, edendada diskrimineerimise vältimist ja tagada kohandatud rahaline toetus. Ehkki õpirändevõimalused nendele rühmadele ja spetsiaalsed kaasamismeetmed vähemate võimalustega inimestele on programmi „Erasmus+“ raames juba olemas, püütakse komisjoni ettepaneku-

ga pakkuda kõigile õppijatele mitmesuguste piiriüleste õpirändekavade raames veelgi rohkem võimalusi.

Komisjoni ettepanekus rõhutatakse samuti, et kõigis hariduse ja koolituse etappides on tähtis tugevdada keeleõpet, mis võimaldab kasutada õpirändevõimalusi. Nii on võetud arvesse paneelarutelu soovitusi mitmekeelse Euroopa kohta.

Lisaks soovib komisjon rõhutada kodanike soovitatud suunatud ja õigeaegse teabe esitamist, sealhulgas selleks, et julgustada liikmesriike määrama kindlaks õpirände edendajad. Seega on ettepanek heas kooskõlas kodanike soovitustega, mis käsitlevad teabekeskusi ja teenuseid, saadikuid liikuvuse suurendamiseks Euroopas ning mentoreid osalejate vastuvõtmiseks sihtriigis.

Kooskõlas paneelarutelu soovitusega tunnustada haridustöötajate rolli õpirändes kavatseb komisjon edendada õpirändeprojekte välja töötavate ja ellu viivate töötajate töö tunnustamist ja tasustamist. Samuti püütakse komisjoni ettepanekuga suurendada õpirände keskkonnakestlikkust, sealhulgas julgustades liikmesriike muutma kestlikumate transpordivahendite kasutamise õpirändesihthohtadesse ja tagasi sõitmisel ning õpirände ajal õpirände lahutamatuks osaks.

Osa paneelarutelu soovitustest on vähemalt osaliselt juba käsitletud ka programmis „Erasmus+“ ja teistes ELi programmides aastateks 2021–2027. Näiteks mis puudutab soovitusi võimaldada õpirännet peredele, siis mõni programmi „Erasmus+“ riiklik büroo juba annab lisatoetust üliõpilastele, kellel on lapsed. Kõigil programmi „Erasmus+“ või Euroopa solidaarsuskorpuse programmi liikuvusmeetmetes osalejatel on võimalik kasutada veebipõhist keeletuge. ALMA, mida rahastab Euroopa Sotsiaalfond+, võimaldab ebasoodsas olukorras olevatel 18–29-aastastel noortel saada juhendaja käe all töökogemuse teises liikmesriigis.

Komisjonil on kavas korraldada 30. novembril 2023 kõrgetasemelise haridusalase tippkohtumise raames tagasisideüritus, et teavitada kodanike paneelarutelul osalenud kodanikke nende soovitude arvesse võtmisest.

A smiling woman with blonde hair, wearing a black top with white polka dots, is looking down at a white box she is holding. The background is a blurred classroom with other students. The image has an orange tint. A blue and red geometric shape is overlaid on the bottom left, containing the text.

Lisa. Täielikud soovitused

1. soovitus

Ühine suhtluskeel (*lingua franca*) õpirände hõlbustamiseks

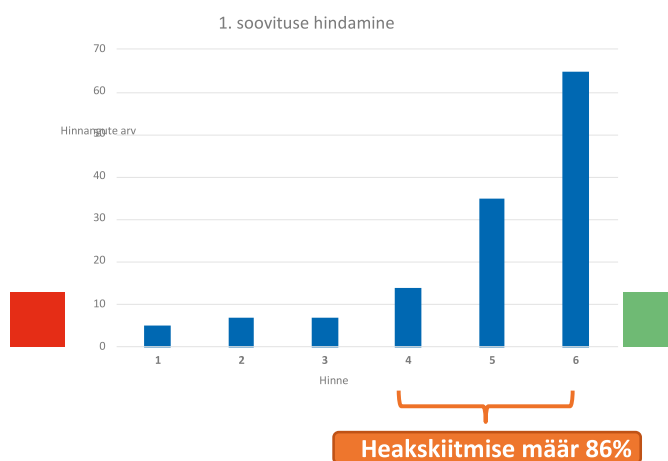
ELis on peamise suhtluskeelena kasutusel inglise keel. Inglise keel on lihtne ja levinud suhtlusvahend. Seepärast peaks EL soovitama liikmesriikidel õpetada inglise keelt esimese võõrkeelena. EL peaks aitama liikmesriikidel luua, toetada ja rahastada programme neile, kes soovivad seda keelt õppida. Neid programme tuleks toetada nii koolides kui ka väljaspool koole. Soodsa hinnaga inglise keele kursusi tuleks pakkuda väljaspool kooli igas vanuses inimestele. Programme tuleks hästi reklaamida ja need peaksid motiveerima inimesi keelt õppima.

Põhjendus

Ühine suhtluskeel hõlbustab rahvaste ja kultuuride vahelist läbikäimist. See ei ole vastuolus mitmekeelse Euroopa põhimõttega. Inglise keelt on lihtne õppida ja seda juba räägitakse laialdaselt, eriti noorte seas.

1. soovitus

ÜHINE SUHTLUSKEEL (LINGUA FRANCA) ÕPIRÄNDE HÕLBUSTAMISEKS

2. soovitus

Mitmekeelne Euroopa

ELile on iseloomulik keelte paljus. Keelte õppimine avardab meeli. Seepärast soovitame toetada rahvusvahelisi ja mitmekeelseid projekte. Mitte ainult koolides, vaid ka väljaspool kooli. Seda saab teha, toetades eelkõige õpetajate ja praktikantide vahetusi. Inimesi tuleks julgustada osalema õpirändes. Neis projektides tuleks keskenduda osalejate, eelkõige õpirände võimalust kasutavate õpetajate ja praktikantide vahetustele. Üks viis, kuidas innustada inimesi rohkem keeli õppima, on eraldada selleks ELi vahendeid. Olemasolevaid ja võimalikke projekte tuleb paremini reklaamida ja tutvustada.

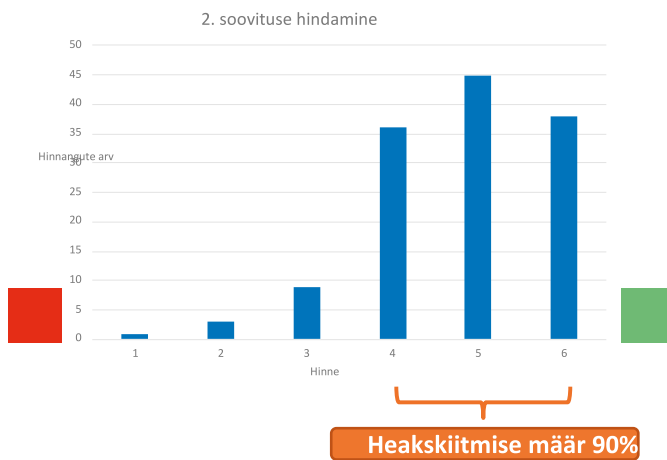
Põhjendus

Õpetajatel peaks olema võimalik laiendada õpirändes osalemisega oma silmaringi ja jagada oma kooli naastes õpirände käigus saadud kogemusi. Õpirändes osalemine loob tugeva aluse keeleõppele. Mitme keele oskus lihtsustab eri riikide ja kultuuride tundma õppimist. See suurendab tõenäosust, et osalejad kogevad Euroopa mitmekesisust. Väheseid kulutusi nõudvad ja kergesti ligipääsetavad programmid võivad aidata toetada ja innustada rohkem keeli õppima igas vanuses inimesi.

2. soovitus

MITMEKEELNE EUROOPA

Toetuse
tugevus
4,8

3. soovitus

Olemasolevate õpirändeprogrammide laiendamine igas vanuses ja mis tahes sotsiaal-majandusliku taustaga inimestele

Soovitame ELil luua õpirändekavade jaoks raamistik, mis hõlmab igas vanuses inimesi. See võib olla suunatud inimestele või rühmadele, kes on õpirändest huvitatud, kuid ei osale ühegi ametliku õppeasutuse töös. Nende hulka kuuluvad näiteks töötud ja töötusijaid ning madalama sotsiaal-majandusliku staatusega inimesed. Raamistik ei tohiks siiski piirduda vaid nende rühmadega.

Olemasolevaid programme, nagu Euroopa solidaarsuskorpus või DiscoverEU, tuleks laiendada igas vanuses inimestele ja edendada spetsiaalse platvormi kaudu. Ideaalis peaks õpirändes osalejatel olema võimalik kasutada eramajutust. Nii püsivad kulud madalad ning tekib tihedam side ja parem arusaam teiste riikide kultuurist ja keeltest. Programmi peaks saama kandideerida iga ELi kodanik. Kandideerimine peaks olema juhtumipõhine ja kandideerimisel tuleb selgelt välja tuua õpieesmärgid.

Põhjus

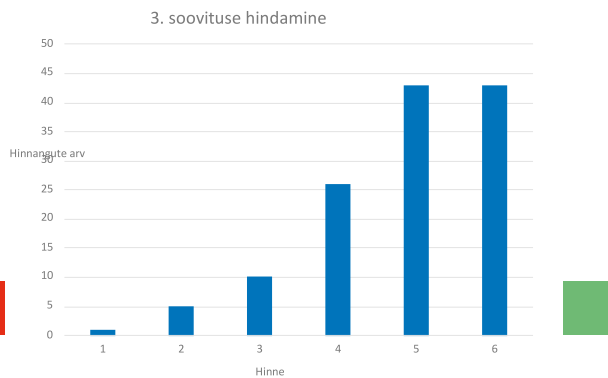
Sel viisil tugevdatakse Euroopa identiteeti ning ühiseid norme ja väärtusi kõigis ühiskonnakihtides. Programmi laiendamise tulemusel võivad kultuuridevahelist lähedust ja paremat kultuuridevahelist mõistmist kogeda eelkõige need inimesed, kes on oma tausta tõttu saanud oma perekonnalt või ühiskonnalt vähe tuge.

3. soovitus

OLEMASOLEVATE
ÕPIRÄNDEPROGRAMMIDE
LAIENDAMINE IGAS VANUSES JA MIS
TAHES SOTSIAAL-MAJANDUSLIKU
TAUSTAGA INIMESTELE

Toetuse
tugevus

4,8

Heakskiitmise määr 88%

4. soovitus

Kutseõppesektori tihedama lõimimise edendamine kogu ELis

Soovitame ELil pakkuda kutseõppesektoris osalejatele paremat stiimulite süsteemi, et edendada teadmisi olemasolevatest võimalustest ja juurdepääsu neile. Nende osalejate hulka kuuluvad kutsekoolid, praktikandid ja kutseliidud ning valdkondlikud organisatsioonid, nagu riiklikud kaubandus- ja tööstuskojad.

Parema stiimulite süsteemi loomiseks peaksid olemasolevad kutsehariduse tipptaseme keskused olema nähtavad ja edendama õpirännet suuremal määral. Eespool nimetatud osalejad peaksid looma tihedamalt lõimitud võrgustiku, et vähendada takistusi juurdepääsul ja parandada kutseõppe kvaliteeti.

Põhjendus

Soovime parandada Euroopa kutseõppe kvaliteeti, eelkõige sellistes esmatähtsates valdkondades nagu rohepööre, IT-turve, kommunaalteenused ja tervishoid. Lisaks, kui luua kindel ja praktilisem võrgustik, oleks ka väiksematel ettevõtetel parem juurdepääs õpirändele. Samuti aitaks see säilitada kutseõppe kvaliteeti. Peale selle tõstaks selle soovitus rakendamise ELis oskuste üldist taset ja tooks liikmesriikides kaasa ajude sissevoolu.

4. soovitus

KUTSEÕPPESEKTORI TIHEDAMA LÕIMIMISE EDENDAMINE KOGU ELIS

5. soovitus

Õpirände võimaldamine peredele

Soovitame ELil luua perede jaoks õpirände katseprogrammi, mis võimaldab eri põlvkondadest pereliikmetel osaleda õpirändes koos.

Soovitame käivitada uue katseprojekti, võimaluse korral olemasoleva programmi raames, milles võetakse arvesse inimesi, kellel on lapsed. Selle katseprojekti hindamisel tuleks lähtuda projekti kulutõhususest, et otsustada, kas projekti tuleks laiendada.

Põhjendus

See meede soodustab põlvkondadevahelist dialoogi kogu ELis ELi liikuvusprogrammide raames. Peale selle hõlbustab see nende inimeste liikuvust, kellel on väikesed lapsed. Selle lahendusega saab kaasata liikuvusse koolilapsi ja lapsevanemaid: lapsed saavad käia koolis ja vanemad osaleda täiskasvanuhariduses.

5. soovitus

ÕPIRÄNDE VÕIMALDAMINE PEREDELE

6. soovitus

ELi programm töötajate hübriidõpirände edendamiseks

Soovitame välja töötada ELi programmi, et edendada töötajate hübriidõpirännet.

Selle programmi raames saaksid töötajad osaleda eri valdkondade kursustel. Programmi kursused tuleks läbida maksimaalselt kuue kuu jooksul. Kursused võivad olla seotud keeleõppega, aga neid võidakse korraldada ka teemadel, mis on seotud konkreetsete kutsealadega. Sellistel kursustel on töötajatel võimalik suurendada pädevust oma kutsealal, sealhulgas saada praktilisi kogemusi. Töötaja saab läbida ühe osa koolitusest veebis ja teise osa välisriigis asuvas haridusasutuses, näiteks ülikoolis, kolledžis või kutseõppekeskuses (sõltuvalt sellest, millised haridusasutused on asjaomases riigis olemas). Tööandja on kohustatud vabastama töötaja välismaal õppimise ajaks ja mõneks ajaks veebikursuse ajal töökohustustest. Peale selle peab töötaja töökoht tema naasmisel alles olema. Tööandja ei pea siiski selle aja jooksul töötajale palka maksma. Välismaal elamise kulud kaetakse ELi fondist. Tagatud peaks olema ka tervise- ja sotsiaalkindlustus.

Põhjendus

Töötaja võimalus omandada välisriigis kogemusi tuleb kasuks kõigile osapooltele: töötaja saab areneda nii inimesena kui ka ametialaselt ja tööandja saab töötaja tööle naasmisel kõrgema kvalifikatsiooniga töötaja. Peale selle saavad ettevõtjad oma töötajate välisriigis omandatud kogemustest kasu siis, kui töötajad annavad oma teadmised edasi kolleegidele, näiteks koolituse vormis.

Hübriidõpirände võimaldamine on väga oluline. Inimesed, kes käivad tööl või kellel on lapsed, saavad sageli minna välismaale vaid piiratud ajaks. Nad vajavad hübriidõpirände paindlikkust. Samuti peavad tööandjad vabastama oma töötajad tööülesannetest lühemaks ajaks, kui töötajad saavad läbida osa õppes veebis.

Ülesostmise ja ajude äravoolu ohu tõttu ei soovita me selle programmi puhul otsest ELi ettevõtjate vahelist töötajate vahetamist. Soovime edendada haridusasutuste kaudu toimuvat õpirännet, mitte tööjõu liikuvust. Mõnes tööstusharus võib töötajate vahetamine ettevõtjate vahel olla siiski väärtuslik, kuid seda saab hõlbustada muude õpirändeprogrammide kaudu.

6. soovitus

ELi PROGRAMM TÖÖTAJATE HÜBRIIDÕPIRÄNDE EDENDAMISEKS

Toetuse tugevus
4,8

7. soovitus

Keeleõppe täiustamine uue tehnoloogia abil

Euroopa Komisjon peaks investeerima tehnoloogiliste vahendite (tehisintellekti) kasutamisse õpirände valdkonnas, et täiendada keeleõpet. EL peaks investeerima kontaktõppe kõrval õpirännet toetavasse digitehnoloogiasse. See soovitus puudutab nii õpirändeks valmistumist kui ka õpirännet ennast.

Tehnoloogiliste vahendite kasutamine peaks olema tasuta. Uut tehnoloogiat tuleks rakendada eelkõige keeleõppe varastes etappides. Uut tehnoloogiat tuleks kasutada nii, et see jõuab kõigi õpirändes osalevate kodanikeni (nt õpilased, pensionärid).

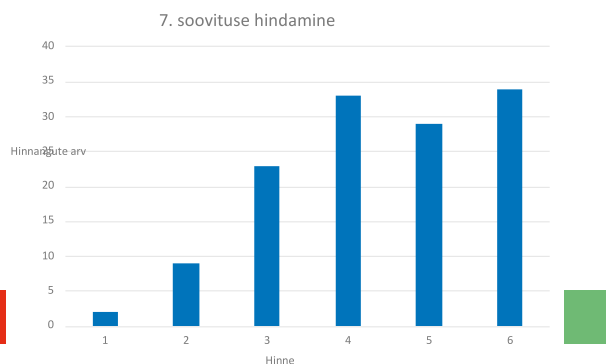
Euroopa Komisjon peaks täiendama olemasolevat ELi akadeemia platvormi uusimate tehisintellekti lahendustega, kasutades rakendust. Tehisintellekti saab kasutada õppimiseks, sõnavara kinnistamiseks ja sünkroontõlke jaoks, samuti rakenduse kasutajate vahelise suhtluse võimaldamiseks.

Põhjendus

Euroopa Komisjon peaks kasutama uusimat tehnoloogiat, et parandada õpirände raames toimuvat keeleõpet. Tehisintellektisüsteemid on võimelised kiiremini analüüsima õpiedukust ning koostama vajaduste ja oskuste põhjal personaalseid õppeprogramme.

7. soovitus

KEELEÕPPE TÄIUSTAMINE UUE TEHNOLOOGIA ABIL

Heakskiitmise määr 74%

8. soovitus

Keeleprogrammide reklaamimine ja edendamine

Euroopa Komisjon peaks aktiivsemalt reklaamima oma olemasolevaid keeleprogramme ning edendama olemasolevaid riigi ja piirkonna tasandi keeleprogramme.

Sihtrühmaks on kõik inimesed, kes soovivad osaleda õpirändekavades ja kasutada oma päritoluriigis või vastuvõtvast riigis olemasolevaid riigi või piirkonna tasandi keeleprogramme.

I. Enne õpirännet

EL peaks reklaamima oma keeleprogramme, kasutades e-posti teel saadetavaid pakkumisi, suunatud turundussõnumeid sotsiaalmeedias ja avalikke suhteid.

Välja tuleks töötada mentorlusprogramm. Määratav mentor peaks andma nõu selle kohta, kuidas parandada keeleoskust enne õpirännet.

Samuti tuleks välja töötada saadikute programm, kus kasutatakse inimesi, kes on õpirändes juba osalenud. Saadikud tutvustaksid ja edendaksid õpirännet koolides, ülikoolides ja ettevõtetes ning jagaksid oma keeleõppekogemusi.

II. Õpirände ajal

Mentor pakub õpirändes osalejale tema sihtkohta saabumisel kohalikku tuge. Mentorlusprogramm sisaldab kultuuri ja keelega seotud komponente, et õpirändes osalejat abistada.

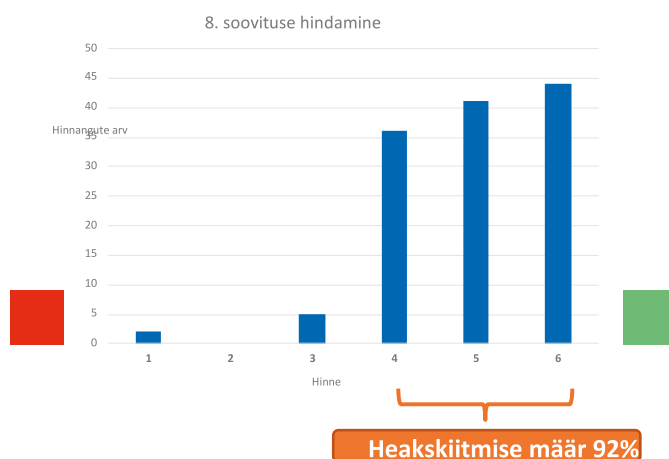
Põhjendus

Statistika kohaselt (Eurobaromeetri 2020. aasta kiiruuring) on keeleõpe üks peamisi takistusi, mis pärsib osalemist õpirändekavades.

8. soovitus

KEELEPROGRAMMIDE REKLAAMIMINE JA EDENDAMINE

Toetuse
tugevus
4,9

9. soovitus

Programmi „Erasmus+“ teabekeskuste ja teenuste kasutuselevõtmine ja kohandamine

Peame väga oluliseks programmi „Erasmus+“ käsitleva teabe kättesaadavust ja ühtlustamist. Teeme ettepaneku kasutada Erasmus+ büroode loomiseks liikmesriikide olemasolevaid taristuid, suurendades proportsionaalselt ja kohandades Erasmus+ ja Erasmuse programmi eelarvet täiskasvanute liikuvuse jaoks. Peame siinkohal silmas asjaomastele elanikkonnarühmadele (mittetöötav elanikkond, töötav elanikkond, noored) mõeldud riiklike ja kohalike taristuid. Erilist tähelepanu tuleks pöörata õppeprogrammides osalevatele täiskasvanutele (tööhõivekeskus, postkontor, spordiklubid, sotsiaalprogrammid, kohalikud ühendused, piiratud liikumisvõimega täiskasvanute keskused jne). Nende büroode tegevust koordineeriks Euroopa asutuse alla kuuluv riiklik tugistruktuur, mille kaudu levitatakse kohalikele büroodele teavet pakutavate teenuste kohta. Kohalike büroode edendamiseks soovitame rakendada kohalike büroode tasandil Euroopa struktureeritud teabevahetust, et anda teada nende büroode olemasolust ja osutatavatest teenustest, kasutades kõiki sidekanaleid.

Põhjendus

Võttes arvesse Euroopa programmide mitmekesisust (Eurodesk, Europe Direct jne), on programmi „Erasmus+“ käsitleva teabe kättesaadavus ja ühtlustamine väga oluline. Need kohalikud bürood võiksid osutada mitmesuguseid teenuseid (kooskõlas riikliku raamistikuga):

- ühenduse võtmine vastuvõtvas riigis kättesaadava inimeste võrgustikuga, et toetada õpirändes osalejat alates tema vastuvõtvasse riiki saabumise hetkest (keeletugi, haldusteave, nõustamine transpordi, majutuse, tervishoiu, psühholoogilise toe jms kohta) ja kogu selles riigis viibimise ajal vastavalt asjaomase isiku konkreetsetele vajadustele;
- eritähelepanu pööramine majutusele: ühine kohalik andmebaas, mis sisaldab teavet olemasoleva, taskukohase ja soovitatava majutuse kohta, keskendudes eelkõige sellele, et need majutusvõimalused on ligipääsetavad kõigile, sealhulgas puuetega inimestele;
- spetsiaalne rahaline toetus, et rahuldada õpirändes osalejate erivajadused, mis on seotud tervise (psühholoogiline ja füüsiline abi), lapsehoiu ja transpordiga;
- keelealane abi enne õpirännet ja õpirände ajal;
- erivajadustega inimestele ligipääsetava majutuse ja transpordi tugi- ja teabeplatvormi loomine, et juhendada ja nõustada neid kogu riigis viibimise ajal.

9. soovitus

PROGRAMMI „ERASMUS+“ TEABEKESKUSTE JA TEENUSTE KASUTUSELEVÕTMINE JA KOHANDAMINE

10. soovitus

Kohandatud rahalise toetuse tagamine kõigile õpirändes osalejatele

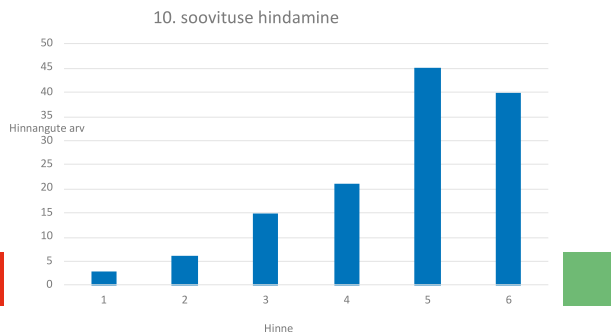
Soovitame suurendada üldeelarvet, et õpirändes osalejatele (sh õpilastele, praktikantidele ja töötajatele, aga ka (väiksematele) ettevõtjatele) saaks jagada vahendeid kaasavamalt ja ulatuslikumalt. Kõigile tuleks anda võimalus saada rahalist toetust, mille suurus peaks sõltuma sotsiaal-majanduslikest teguritest, nagu elukallidus vastuvõtvast riigis, õpirändes osaleja finantssuutlikkus ning füüsiliste puuete ja haigustega seotud erivajadused. Selleks tuleks välja töötada ühised Euroopa hindamiskriteeriumid, kus keskendutakse õpirändes osaleda soovijate taustale ja sotsiaal-majanduslikele vajadustele (ega võeta arvesse hindeid). Lisaks tuleks rahalist toetust anda osalejatele kogu protsessi vältel. Selle suurendatud eelarvega soovime ka edendada töötajate vahetamist ettevõtete vahel, lähtudes töötajate rahalistest vajadustest ja vastavalt ettevõtete suurusele. Ettevõtte töötajatele, kelle ülesanne on õpirändes osalejaid hinnata, tuleks maksta tehtud töö eest tasu.

Põhjendus

Sellega muudetakse õpiränne võrdsemaks, kaasavamaks ja kättesaadavamaks kõigile õpirändes osaleda soovivatele ELi elanikele kõigist eluvaldkondadest ning kõrvaldatakse peamised rahalised takistused, mis seda osalemist pärsivad.

10. soovitus

KOHANDATUD RAHALISE TOETUSE TAGAMINE KÕIGILE ÕPIRÄNDES OSALEJATELE

Heakskiitmise määr 82%

11. soovitus

Saadikud liikuvuse suurendamiseks Euroopas

Soovitame luua igas ELi riigis saadikute programmi. Saadikute ülesanne oleks reklaamida ja tutvustada olemasolevaid õpirändeprogramme. Saadikud edendaksid õpirännet igat liiki sihtrühmade (lapsed, õpilased, õppijad, töötajad, eakad) ja igat liiki organisatsioonide (koolid, ülikoolid, ettevõtted, ühendused jne) seas. Tegemist oleks täistööajaga töökohaga ja tehtava töö eest maksaksid tasu Erasmuse riiklikud bürood. Nende büroode eelarve jaotatakse saadikute töö prioriteediks seadmiseks ümber. Eelarvet kohandatakse vastavalt riigi vajadustele (elanike arv, liikuvusprogrammide juba abi saavate inimeste arv jne).

Saadikud oleksid isikud, kellel juba on õpirändega seotud kogemusi, mida jagada. Nad peaksid olema eelarvaste vabad ja head suhtlejad. Saadikud peaksid kajastama potentsiaalsete välisriiki suundujate mitmekesisust, et iga rühm saaks nendega samastuda.

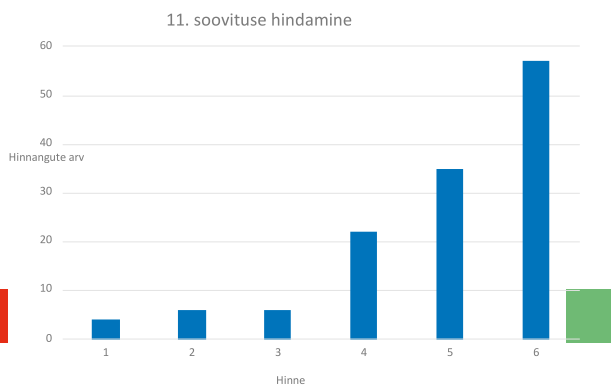
Saadik saab olla pikka aega. Siiski soovitatakse korrapäraselt värvata uusi inimesi, kes on saanud õpirändekogemuse hiljuti. Kavas on korralik teavitamine saadikute programmist (sotsiaalvõrgustikud, reklaamikampaaniad jne).

Põhjus

Paljudes Euroopa riikides ei ole inimesed isegi teadlikud olemasolevatest õpirändevõimalustest. Sageli tuntakse end ebakindlalt. Inimesed pelgavad kogemuste hankimist välismaal. Oluline on tekitada uudishimu ja kaotada hirm välismaale mineku ees. Programm „Erasmus+“ on suunatud konkreetsetele rühmadele, nagu õpilased. Õpilastel on selle programmi toimimisest hea ettekujutus, kuid teised rühmad on õpirändevõimalustest veidi kõrvale jäetud. Teavet on palju, kuid see ei jõua inimesteni. Saadikud saaksid aidata inimesi olemasolevaga kokku viia. See, kui on võimalik rääkida kellegagi otse, saada kindlustunne ja vastused oma küsimustele, on tõhusam lahendus kui dokumentide läbilugemine.

11. soovitus

SAADIKUD LIIKUVUSE SUURENDAMISEKS EUROOPAS

Heakskiitmise määr 88%

12. soovitus

Mentorid vastuvõtu parandamiseks sihtriigis

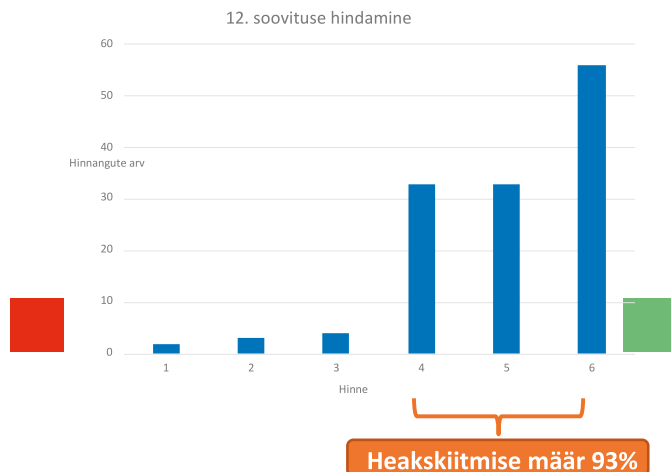
Sihtriigis võiks liikuvuskavades osalejaid vastu võtta ja nende lõimumist hõlbustada mentorite võrgustik. Mentor on sihtriigist pärit isik, kes tunneb kohalikku kultuuri ja on valmis uustulnukat tema riigis viibimise ajal abistama. Mentor toetab õpirändes osalejat enne riiki saabumist (teave majutuse, transpordi, haldusmenetluste jms kohta) ja riigis viibimise ajal, eriti kohalikes asjaajamistes. Samuti aitab mentor õpirändes osalejal edendada vastuvõtvast riigis oma seltsielu. Mentorid töötavad vabatahtlikkuse alusel, kuid osa kantud kuludest hüvitatakse neile. Lõimumist toetavad võrgustikud on juba olemas (Erasmuse üliõpilasvõrgustik, Erasmus Mundus, Europeers jne), kuid ainult õpilastele. Teeme ettepaneku neid võrgustikke tugevdada ja ühendada ning laiendada neid ka teistele rühmadele (lapsed, töötajad, eakad, õppijad jt). Platvormi loomise korral võib mentoritel ja uustulnukatel olla lihtsam üksteisega ühendust võtta.

Põhjendus

Õpirändes osalejad võivad tunda end äralõigatuna. Mentorid võivad aidata neil tunda end turvalisemalt ja mugavamalt. Teabe saamine enne välisriiki minekut oleks väga kasulik ja see võib vähendada hirmu selle sammu ees. Inimestel oleks kogu teave sihtriigi kohta ja nad teaksid, et keegi ootab neid, kui nad saabuvad. See võib rahustada nii välisriiki suundujaid kui ka nende sugulasi, eriti nende vanemaid. Mentor oleks eriti oluline neile, keda õpiränne viib mitteakadeemilisse õppeasutusse või maapiirkonda.

12. soovitus

MENTORID VASTUVÕTU PARANDAMISEKS SIHTRIIGIS

13. soovitus**Keskkonnahoidlikum õpiränne**

Soovitame innustada kõiki õpirändes osalejaid kasutama vastuvõtvasse riiki sõitmisel neile pakutavaid odavaid keskkonnahoidlikke transpordilahendusi. Keskkonnahoidlikud lahendused võimaldavad osalejatel harrastada taskukohasemat keskkonnasõbralikku elustiili ka vastuvõtvas riigis: kasutada tööle sõitmiseks keskkonnahoidlikke transpordivahendeid, peatuda keskkonnasõbralikes hotellides jne. Euroopa Komisjon peaks teavitama osalejaid neist keskkonnasõbralikest lahendustest enne, kui nad suunduvad sihtriiki.

Põhjendus

Õpirändes osalejaid tuleb majanduslikke stiimuleid pakkudes innustada kasutama keskkonnahoidlikke transpordilahendusi nii teise riiki sõitmisel kui ka siis, kui nad on sinna kohale jõudnud.

13. soovitus

KESKKONNAHOIDLIKUM ÕPIRÄNNE

14. soovitus**Haridustöötajate rolli tunnustamine õpirändes**

Soovitame tunnustada õpirändeprogrammides osalevaid õpilasi toetavaid haridustöötajaid ametlikult rahvusvaheliste koordinaatoritena. Neile tuleks hüvitada täiendav töökoormus ja kulutatud aeg. Nad peaksid olema oma haridusasutuses kergesti äratuntavad, saama koolitust ja olema sertifitseeritud. See peaks innustama neid nõustama ja abistama õpirändeprogrammides osalejaid, sealhulgas haldusmenetlustes, andes samal ajal edasi Euroopa väärtusi ja Euroopa visiooni. Neid rahvusvahelisi koordinaatoreid tuleks pidada usaldusväärseteks. Nad peaksid korraldama õpirännet edendavat tegevust aasta ringi.

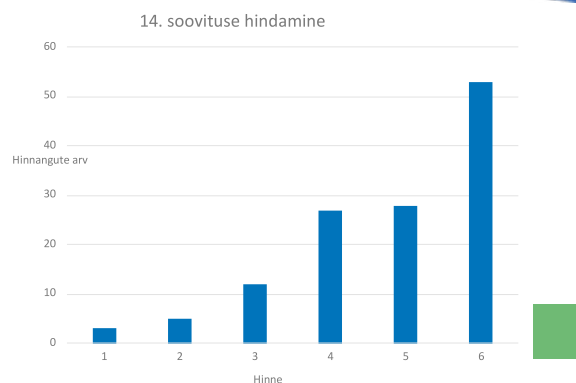
Põhjendus

Haridustöötajaid tuleks väärtustada ja tunnustada nende lisatöö eest ning selle eest, et nad pakuvad paremat ja kättesaadavamad teavet ja suuniseid olemasolevate võimaluste kohta.

14. soovitus

HARIDUSTÖÖTAJATE ROLLI TUNNUSTAMINE ÕPIRÄNDES

Toetuse
tugevus
4,8

Heakskiitmise määr 84%

15. soovitus

Rahaline toetus töötajate kutsealaseks arendamiseks

Soovitame ELil pakkuda rahalist toetust

- väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, kes soovivad saata oma töötajaid välismaale, et nad osaleksid seal koolitustel ning tooksid saadud teadmised tagasi koju oma kolleegidele ja partneritele;
- töötajatele (sh töötutele ja ebakindlas töösuhtes olevatele töötajatele), kes suunduvad vastuvõtvasse ettevõttesse, et ajakohastada oma oskusi ja edendada oma karjääri. Vastuvõttev ettevõtte saab oma veebisaidil kuvada ametlikku Euroopa Liidu logo.

Rahalise toetusega kaetaks töötajate püsikulud (nt majutus, transport). Väljaõppe eesmärgil toimuva vahetuse rahastamises võib osaleda ka EL, ettevõtja, töötaja või tööhõivekeskus, et töötaja või ettevõtja võtaks õpirännet tõsiselt. Kaasrahastamise tase sõltub õpirände liigist ja toetusesaajast. Need vahetused võivad toimuda ka erasektori (nt vabaühendused, ettevõtjad, organisatsioonid) ja avaliku sektori (nt institutsioonid, EL) vahel ning muud liiki töövaldkondade vahel. Asjaomaste programmide arendamist võivad toetada ametiühingud ja töötajate ühendused.

Põhjus

Sellega võimaldatakse igal ettevõtjal, olenemata tema majanduslikest võimalustest, lasta oma töötajatel osaleda oskuste parandamiseks vahetusprogrammides. Peale selle saab iga ettevõtja, kes soovib mõnda töötajat vastu võtta, teha seda ilma, et ta peaks maksma töötaja riigis viibimise eest või maksma töötajale palka.

15. soovitus

RAHALINE TOETUS TÖÖTAJATE KUTSEALASEKS ARENDAMISEKS

16. soovitus**Teave töötajate liikuvuse kohta Euroopas**

Soovitame ELil luua ja hallata teabeplatvormi, mis on pühendatud igat liiki sektorite (erasektor, avalik sektor) töötajate õpirände võimalustele. Platvormi eesmärk on viia omavahel kokku ettevõtjad ja töötajad ning see peaks olema üldiselt kättesaadav. Iga osaleja registreerib oma portfelli: ettevõtjad, kes soovivad olla vastuvõtjaks, esitavad teabe selle kohta, mida nad pakuvad, ning töötajad tutvustavad oma panust ja eesmärke õpikogemuse saamisel. Platvorm sisaldaks ka teavet olemasolevate eri liiki rahaliste vahendite kohta ja linke teistele seotud veebisaitidele. Õpirändeprogrammis osalenud töötajad peaksid jagama oma kogemusi, esitades aruande. See platvorm aitaks paremini koordineerida töötajate vahetamist ning hallata sujuvamalt ja ühtlustatumalt haldusmenetlusi.

Põhjendus

Platvorm võimaldaks tööandjatel vahetada teavet töötajate vahetamise võimaluste ja viiside kohta. Peale selle võimaldaks see töötajatel mõista, millised õpirändevõimalused on turul olemas.

16. soovitus**TEAVE TÖÖTAJATE LIIKUVUSE KOHTA EUROOPAS**

17. soovitus

Õpirändeteemalised suunatud teavituskampaaniad

Soovitame korraldada väiksemaid suunatud teavituskampaaniaid kahele sihtrühmale: a) teismelised (õpilased) ja b) täiskasvanud (spetsialistid, töötajad jt). Kumbki rühm vajab oma lähenemisviisi. Esiteks saaksime kasutada varasema õpirände kogemusega saadikuid, kes tutvustaksid õpirännet nii teismeliste kui ka täiskasvanutele, jagades oma edulugusid. See lähenemisviis võiks olla tõhus ka näiteks eakate puhul. Need saadikud võiksid töötada linnavalitsuste infolaudades ning külastada koole ja muid kohti. Kaasata tuleks spetsialist, kes on pädev õpirände tehnilistes ja praktilistes küsimustes. Teiseks, eeskätt noorteni jõudmiseks, võiks kasutada hübriid- ja loominguilisi vahendeid, näiteks sotsiaalmeediat (teemaviited, teabe esitamine veebis) ja teabematerjale õpirände kohta. Selline kampaania võib kaasa tuua laiemat teaberinglust ja nn lumepalliefekti.

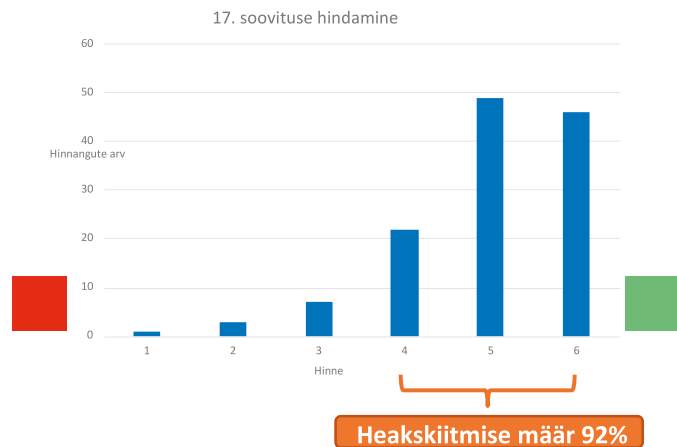
Põhjendus

Teadmiste puudumine õpirände kohta ei võimalda inimestel selles osaleda. Juurdepääs teabele laiendaks osalemist.

17. soovitus
ÕPIRÄNDETEEMALISED SUUNATUD
TEAVITUSKAMPAANIAD

Toetuse tugevus
5,0

18. soovitus

Meetmed, millega edendatakse diskrimineerimise vältimist õpirände valdkonnas

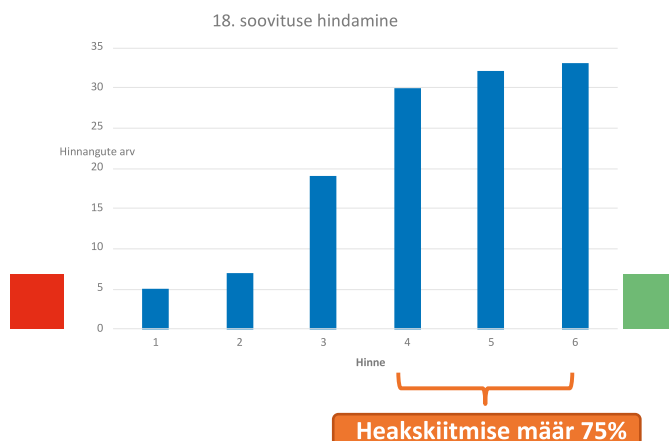
Soovitame pöörata eraldi tähelepanu noortele koolides ja täiskasvanutele töökohtades ning keskenduda probleemide lahendamisele mõlemas keskkonnas. Tuleks tagada, et koolides ja töökohtades ei toimu teismeliste ja töötajate diskrimineerimist vanuse, soo, tervise, seksuaalse sättumuse, usu jms alusel. Selle eesmärgi saavutamiseks peab Euroopa Komisjon eraldama asjaosalistele – teismelisi vastuvõtivatele peredele ning täiskasvanuid võõrustavatele ettevõtjatele ja vabaühendustele – rahalisi vahendeid ja muid ressursse. Vastuvõtavad perekonnad ja ettevõtjad peaksid olema teadlikud sellest, mida tähendab kellegi võõrustamine, ning saada koolitust kultuuridevahelistes küsimustes pädevatelt spetsialistidelt (ombudsmanid). See on eriti oluline haavatavamate rühmade jaoks. Need meetmed võivad aidata parandada õpirändekogemust ja minimeerida diskrimineerimist. Lisaks tuleks perekondadele ja ettevõtjatele pakkuda stiimuleid, et toetada neid ka edaspidi.

Põhjendus

Oluline on tagada liikuvatele õpilastele ja täiskasvanutele ohutus ja „ühtsus mitmekesisuses“.

18. soovitus

MEETMED, MILLEGA EDENDATAKSE DISKRIMINEERIMISE VÄLTIMIST ÕPIRÄNDE VALDKONNAS

19. soovitus

Eelarvamuste kaotamine programmi „Erasmus+“ õpirändesihthohtade mitmekesistamise kaudu

Selleks et julgustada kodanikke avaldama soovi suunduda programmi „Erasmus+“ raames vähem tavapärastesse sihtkohtadesse, soovime võtta meetmeid kahel tasandil:

1. ELi institutsioonide tasandil soovime komisjonil sõnastada põhimõtted, mida programmis „Erasmus+“ osalevad haridusasutused peaksid arvesse võtma teiste haridusasutustega partnerluslepingute sõlmimisel ja uuendamisel.

Lisaks võiks komisjon välja töötada veebiplatvormi, kus taotlejad saaksid sisestada oma huvid, keeled, eelistused jms ning seejärel saada soovitusi neile sobivate sihtkohtade kohta. Selline soovitusüsteem võib suurendada mitmekesisust, julgustades inimesi minema kohtadesse, mida nad muidu ei oleks kaalunud.

2. Liikmesriigi tasandil soovime võtta meetmeid, et suurendada vastuvõetavate programmis „Erasmus+“ osalejate arvu. Liikmesriigid võiksid julgustada oma haridusasutusi pakkuma rohkem kursuseid inglise keeles.

Põhjendus

See soovitus on oluline eeskätt kahel põhjusel:

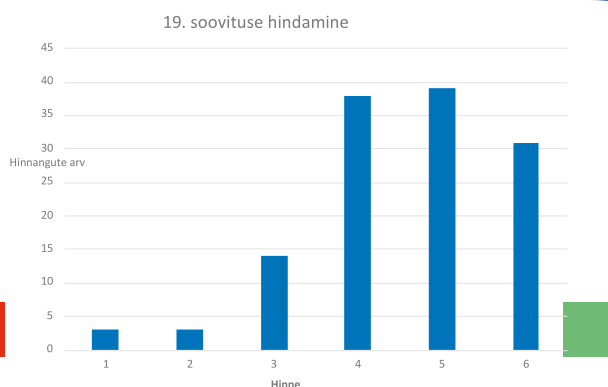
kui mõnda liikmesriiki/sihtkohta peetakse vähem atraktiivseks, võivad programmi „Erasmus+“ olemasolevad kohad raisku minna. Teiste riikide puhul (nt Hispaania) on soovijaid jällegi liiga palju. Erasmuse programmis saaks osaleda rohkem inimesi, kui neid julgustataks valida erinevamaid sihtkohti;

kui inimesed lähevad uutesse kohtadesse, millest nad varem eriti ei teadnud, või avastavad uusi kultuure, paraneb ka nende arusaamine teistest kultuuridest, kaovad eelarvamused jne.

19. soovitus

EELARVAMUSTE KAOTAMINE PROGRAMMI „ERASMUS+“ ÕPIRÄNDESIHTKOHTADE MITMEKESISTAMISE KAUDU

Toetuse
tugevus
4,6

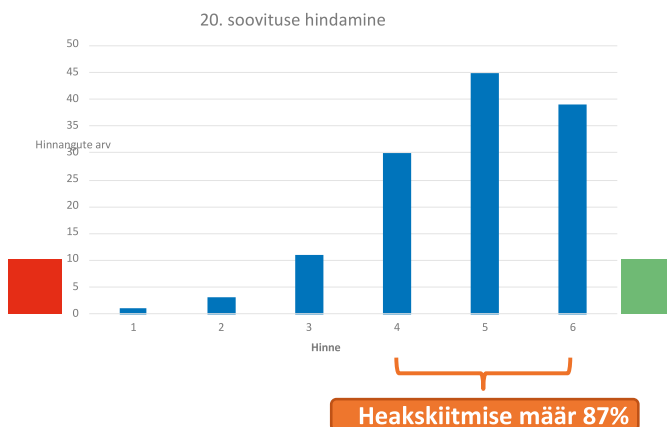
Heakskiitmise määr 83%

20. soovitus**Töötajate ja tööandjate ees seisvate haldustökete hindamine ja kõrvaldamine**

Soovitame Euroopa Komisjonil hinnata tõkkeid, millega töötajad puutuvad kokku õpirände programmides osalemisel (nt sotsiaalkindlustusmaksed, pensionid). Selle hindamise raames peaks komisjon arvesse võtma ka tööandjate vajadusi ja motivatsiooni oma töötajaid välismaale saata. Hindamise põhjal võiks komisjon kavandada meetmed nende tõkete ületamiseks.

Põhjendus

On oht, et töötajad ei saa välismaale minna, sest esineb liiga palju haldustõkkeid, näiteks seoses sotsiaalkindlustuse või pensioniga. Kas töötajad saavad neid hõlpsasti liikmesriikide vahel üle kanda? Kodanikke tuleb nende haldusprobleemide lahendamisel toetada. Seepärast soovitame Euroopa Komisjonil läbi viia uuringu nende probleemide kohta, et neid saaks tõhusalt kõrvaldada.

20. soovitus**TÖÖTAJATE JA TÖÖANDJATE EES SEISVATE HALDUSTÖKETE HINDAMINE JA KÕRVALDAMINE**

21. soovitus

Programmi „Erasmus+“ suunatud kommunikatsioonistrateegia edendamine

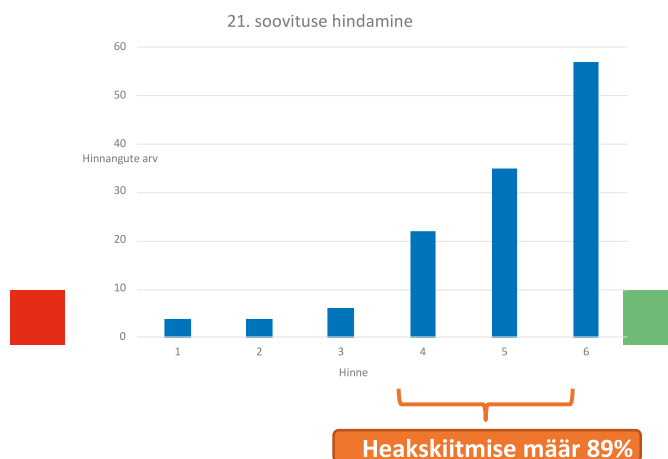
Soovitame seada eesmärgiks, et kolme aasta pärast teaksid programmist „Erasmus+“ kõik ELi kodanikud. Selleks tuleks luua tõhus kommunikatsioonistrateegia, mis on suunatud konkreetsetele rühmadele, kes ei ole veel sellest programmist ja Euroopa solidaarsuskorpusest teadlikud. Nende hulka kuuluvad muu hulgas puuetega inimesed, töötajad, töötud, rahaliselt ebasoodsas olukorras olevad inimesed, maapiirkondades elavad inimesed, kolmanda taseme hariduseta inimesed ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevad inimesed.

Põhjendus

Õpirändeks on palju võimalusi ja programme, näiteks Erasmus+ ja Euroopa solidaarsuskorpus. Peale selle on välja töötatud sellised teabekeskused nagu Erasmus+ platvorm ja Erasmus+ rakendus. Paraku ei ole see teave kergesti kättesaadav ega jõua kõigi asjaomaste rühmadeni. Seepärast soovitame seada eesmärgi jõuda kolme aasta jooksul kõigi ELi kodanikeni, luues kohandatud kampaaniad selliste sihtrühmade jaoks, kellel ei pruugi olla võimalik praegu kättesaadavale teabele ligi pääseda või sellest kasu saada

21. soovitus

PROGRAMMI „ERASMUS+“ SUUNATUD KOMMUNIKATSIOONISTRATEEGIA EDENDAMINE

VÕTKE ELiga ÜHENDUST

Isiklikult

Kõikjal Euroopa Liidus on sadu Europe Directi keskusi. Teile lähima keskuse aadressi leiate veebist (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_et).

Telefoni teel või kirjutades

Europe Direct on teenistus, mis vastab Teie küsimustele Euroopa Liidu kohta. Teenistusega saate ühendust võtta:

- helistades tasuta numbril 00 800 6 7 8 9 10 11 (mõni operaator võib nende kõnede eest tasu võtta),
- helistades järgmisel tavanumbril: +32 22999696 või
- järgmise vormi kaudu: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_et.

ELi KÄSITLEVA TEABE LEIDMINE

Veebis

Euroopa Liitu käsitlev teave on kõigis ELi ametlikes keeltes kättesaadav Euroopa veebisaidil (european-union.europa.eu).

ELi väljaanded

Tasuta ja tasulisi ELi väljaandeid saab vaadata või tellida aadressil op.europa.eu/et/publications. Suuremas koguses tasuta väljaannete saamiseks võtke ühendust teenistusega Europe Direct või oma kohaliku dokumendikeskusega (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_et).

ELi õigus ja seonduvad dokumendid

ELi käsitleva õigusteabe, sealhulgas alates 1951. aastast kõigi ELi õigusaktide konsulteerimiseks kõigis ametlikes keeleversioonides vt EUR-Lex'i (eur-lex.europa.eu).

ELi avatud andmed

Portaal data.europa.eu võimaldab juurdepääsu ELi institutsioonide, organite ja asutuste avatud andmete kogumitele. Neid võib tasuta alla laadida ning kasutada ärilisel ja mitteärilisel eesmärgil. Portaal pakub juurdepääsu ka suurele hulgale Euroopa riikide andmekogumitele.

